

Teinesteder, stryk og høler i Sandviksvassdraget

Harald Kolstad, Bo Wingård, Terje Bøhler

Alle foto av Terje Bøhler om ikke annet er nevnt.

Kartgrunnlagene som er påtegnet ulike forekomster er generert fra norgeskart.no, levert av Kartverket.

2022 Terje Bøhler

ISBN 978-82-690201-3-7

Forord

Harald Kolstad har samlet en god del av informasjonen til dette heftet, supplert av bidragsyterne som nevnt under. Han er oppvokst i området, i likhet med sine foreldre og besteforeldre. Hans tippoldeforeldre bodde i Kjaglidalen (Mastekastet). Kolstad har studert eldre kilder fra tilgjengelig informasjon fra Nasjonalbiblioteket, samt mange lokale kilder. Ikke minst har han snakket med mange grunneierne, de fleste av dem er døde i dag. Få har mer kunnskap om elvas historie enn Harald Kolstad.

Fangst av fisk til husholdningen, både med garn og fisketeiner, var viktig for de 16 gårdene som hadde fiskerett i Sandvikselva og Isielva. Det har vært nær 30 teinesteder fra Sandvika til Bjørum sag, og noen få sløer.

Dette heftet beskriver hvor de fleste teinestedene langs Isielva og Sandvikselva lå. Det beskriver også navn på og plassering av nåværende og tidligere stryk. Gode fiskeplasser er gjerne der det er dype kulper, gjerne også kalt høler. Mange av hølene var flotte bade-plasser. Disse beskrives også.

Med Sandviksvassdraget menes i denne sammenheng Isielva fra Bjørum Sag til elvemøtet med Lomma ved Vøyenenga, og Sandvikselva videre fra elvemøtet til utløpet i Sandvika. Vi følger elvene hele veien nedover.

Vi har hatt god nytte av artikkelen *Gamle Stedsnavn i Bærum: Fra Bjørumdammen i nord til Kjørbo i sør*, skrevet av Jacob Jacobsen. Den sto i Budstikka 20. mars 1964.

Takk til øvrige medhjelpere for uvurderlige supplerende bidrag:

- Bjørn Olav Rosseland
- Kjell Skovholt
- Morten Heldal Haugerud
- Morten Merkesdal
- Odd Tore Saugerud
- Petter Birkheim

Innhold

Innledning	4
Isielva	
Bjørum	7
Sølvhølen – Holmenstryket	10
Nordre Skui	12
Smedhølen–Tysland	13
Sand–Nybrua	15
England–Gatahølen	18
Søndre Økern – Lihølen	20
Mot Vøyenenga	21
Vøyenenga	22
Sandvikselva	
Kirkerud, Hølja	26
Dælibekken	28
Franzefoss	31
Hamang	36
Bjørnegårdsvingen	40
Sandvika.....	47
Utløpet	49
Tusen takk til våre sponsorer	51
Julekort med maleri fra 1888	52

Innledning

Fisket har alltid tidligere vært en viktig inntektskilde for beboerne og eiendomsbesitterne langs Isielva og Sandvikselva. I Bærum Elveforums turbrochure «Opplevelser langs Isielva (<https://tinyurl.com/y5mca3y3>)» står det:

Det er lange tradisjoner for fiske til eget bruk i elva. Gårdene og plassene langs elva hadde fiskerettigheter. Det ble fisket sjørret, laks og ål. Kreps ble fanget ved elvemøtet med Lomma. Før Sagdammen på Bjorum Sag ble bygget i 1855, vandret fisken naturlig helt opp til Kneikafoss i Hole kommune. I Isielva lå det 13 teinesteder som fanget fisk på vei opp i elva, og på Bjorum Sag en fiskesløe som fanget fisken på vei ned fra fossen. Teina var en fangstinnretning, der et steingjerde i elva under vann førte fisken inn i en renne, og videre inn i et fangstrom, der den ble stående. Teina måtte renses for kvist, og sjekkes hver dag. Nybråten teinested er det eneste teinestedet langs Isielva (det er flere spor etter teinesteder langs Sandvikselva) det er spor etter i dag.

Teine

Teine er en innretning til bruk for å fange fisk (og krabber, hummer o.a.). Fisken kommer inn i den nedre enden med den store åpningen (til høyre på bildet under). Her «sluses» den videre inn til et nytt rom, som den ikke klarer å komme seg ut av.

Teine som tidligere har vært i aktiv bruk i Sandvikselva. Morten Merkesdal (t.v.) og Harald Kolstad (t.h.) utenfor Sykkelsmia i Bjørnegårdsvingen.

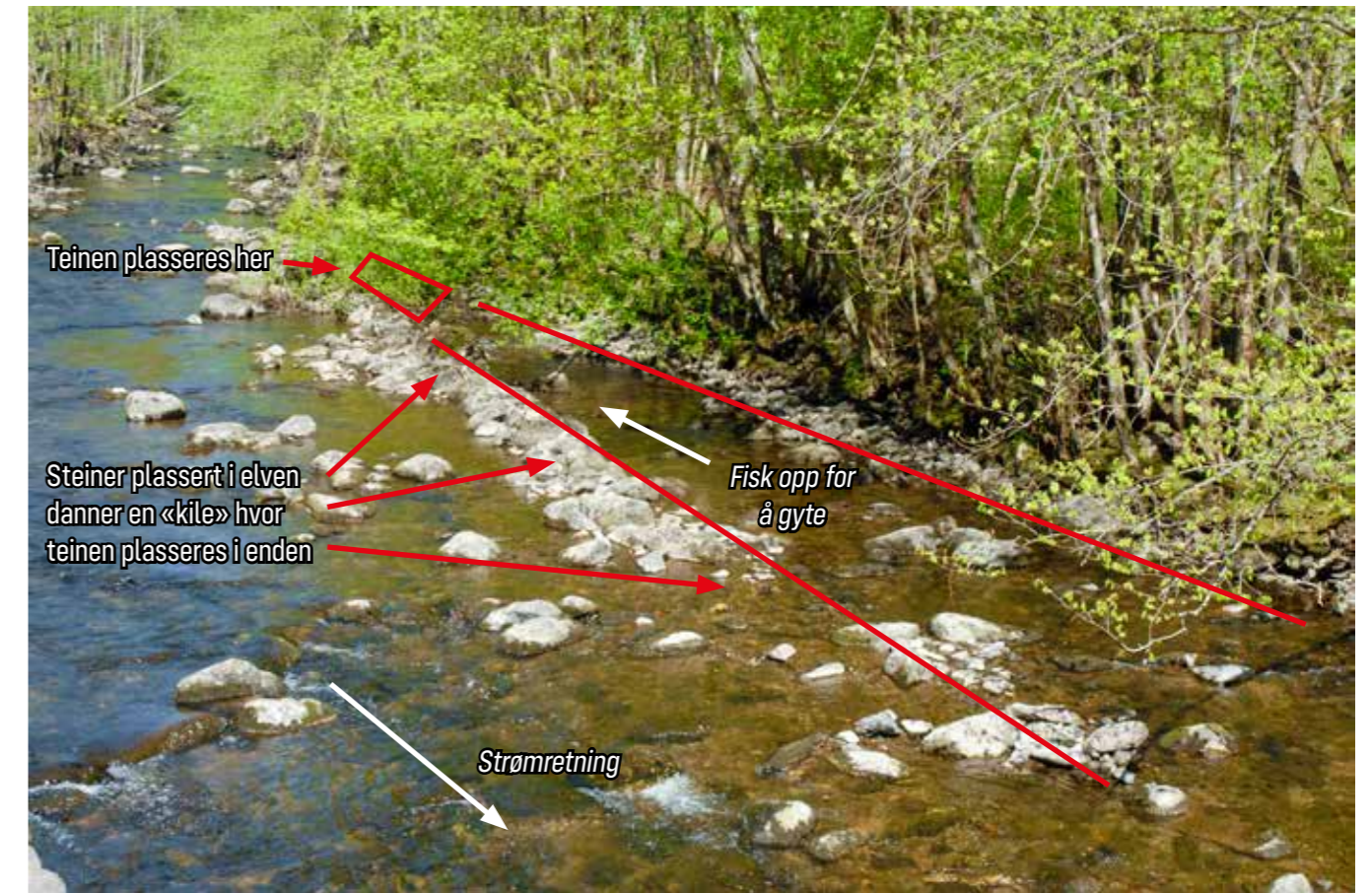
Her ses en laks- og sjørretteine som er satt ut til demonstrasjon ved Sykkelsmia i Bjørnegårdsvingen i Sandvikselva. Strømretningen er fra høyre mot venstre, og fisken kommer fra venstre og går inn i den store åpningen i teina. Her er den så fanget, og finner ikke veien ut.

Under fiske stod hele teina nedsenket i vann.

Teinested

Et teinested var der det var gunstig å sette ut en teine slik at fisk på vei opp elva for å gyte skulle bli fanget inne i teina. Teinestedene var laget slik at steiner ble plassert ut i elva

og dannet en vannrenne/vannkanal som gjerne smalnet inn og endte i teinen. Kom fisken seg først inn i teina, klarte den ikke å komme ut igjen.

Nybråten teinested (ved Bjorum) i Isielva. Foto Morten Heldal Haugerud.

Sløe

I følge Store norske leksikon er en sløe et gammelt faststående fiskeredskap i elv, bygd av grove trematerialer og stein. Fisk som kom nedover med strømmen, ble ledet langs en steinmur og inn i redskapet, hvor fisken ble silt fra og eventuelt ledet ned i en kasse med vann. Sløer ble nok i liten grad brukt i vassdraget.

Lyster (også kalt lystregaffel)

Fisken ble spiddet på et lyster – et fiskeredskap med mot-haker som ble montert på et langt treskaft. Lystring ble gjort på dagen, men også etter mørkets frembrudd, og da med lykt.

Til venstre vises et «sykkelsmedlyster» fra 1930–1950 laget av sykkelsmed Albert Olsen i Bjørnegårdsvingen. Et slik lyster hadde Albert Olsen patentert. Ødelagte pigger kunne byttes ut.

Lysteret tilhører Harald Kolstad.

«Lystring på Krøderen» av Hans Gude og Adolph Tidemand, 1851. Lystring etter fisk var vanlig i eldre tider.

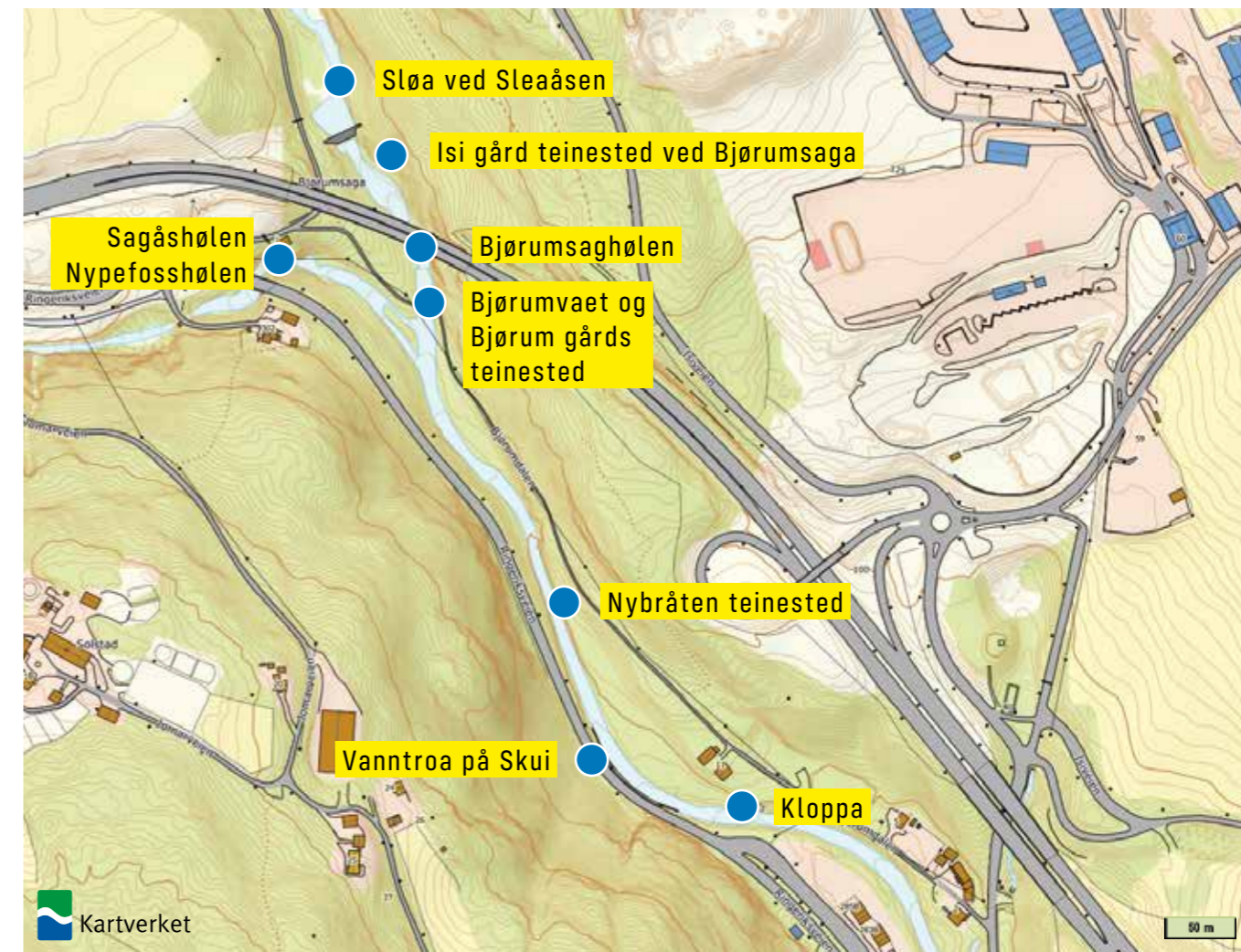

Fisket i Sandvikselva og Isielva er regulert og begrenset. Alle må ha gyldig fiskekort. Dersom du ønsker å fiske må du henvende deg til Vestre Bærum Sportsfiskere eller til Bærum Jeger- og Fiskerforbund.

Foto Asker og Bærum Fotoklubb.
(Bærum bibliotek, Bærumssamlingen)

Isielva

Bjørnum

Sløa ved Sleååsen/Sleåsen

I sløene ble det stort sett fanget ørret. Ved Bjørumsaga er det på østsiden en fjellknaus som heter Sleååsen. Navnet skal ha sitt opphav i sløa som skal ha stått like ved. At det

ble fanget fisk på nedtur mot havet etter å ha gytt, sier oss litt om nødvendig matauk i trange tider. Fisk som nettopp har gytt er utmagret, slunken og ikke velsmakende.

Isi gårds teinested ved Bjørumsaga

Flakan – Isi gårds teinested ligger nedenfor Bjørumsagdammen. Under Flakan ble det fisket med garn på trinser. Garnene ble dratt frem og tilbake på tvers over elva. Dette området var det øverste naturlige gyteområde for laksen i Sandvikselva (etter at Bjørumsagdammen ble bygd). Leiv Rosseland undersøkte egg i gytegroppene i dette området i årtier, som ett av de få referansestedene for en liten foru-

renset del av Sandvikselva. Oppstrøms dammen, oppover i Kjaglidalen, ble det satt ut startfôringsklar lakseyngel fra klekkeriet, og enkelte år var overlevelsen så stor at det ble notert «verdensrekord» i tetthet av lakseyngel, det vil si antall lakseunger per m² elv. Her fortrengete laksen den naturlige ørreten, og Isielva ble en viktig «smolt-produzent» for hele vassdraget.

Fra Kjaglidalen ved velteplassen (lenger inn i Kjaglidalen). Leiv Rosseland med el-apparat demonstrerer yngeltetthet for en gruppe fra Universitetet i Oslo. Foto B. O. Rosseland 1976.

Bjørumsaghølen

Bjørumsaghølen ligger ca. 100 meter nedenfor Bjørum sag, på østsiden av elva.

Bjørumvaet og Bjørum gårds teinested

Fra 1674 hadde Bjørum tinglyst rett til laksefiske i Sandvikselva. Bjørumvaet – vadested nedenfor Bjørum sag men ovenfor utløpet av Rustanelva der den går ut i Isielva. Man kan se rester av den gamle veien på østsiden av elva. Denne

veien er meget eldre enn Bjørumsaga. Dette var den gamle ferdelsesveien fra Isi og Bjørum opp til plassene og setrene, og til kølmilene i Bjørumskogen og Holmevannsalmenningen. Her lå Bjørum gårds teinested.

Sagåshølen/Nypefosshølen

Sagåshølen, også kalt Nypefosshølen i Rustanelva, ligger på nedsiden av fossen ved Nypefoss bru. Hølen var en god fiskeplass.

Nybråten arbeiderbruk og Nybråten teinested

Nybråten var et arbeiderbruk på 10–11 mål øverst i Bjørumsdal på østsiden av Isielva, skilt ut fra Vestre Bjørum gård før forrige århundreskifte. Nybråten var ingen husmannsplass.

På eiendommen er det et teinested, som fremdeles er godt synlig. Frøken Andersen på Nybråten passet på den så den ikke forfalt. Oscar Ullbråten hjalp henne med vedlikeholdet. Naboen Håkon Gundersen og hans sønner brukte teinestet lenge etter siste krig.

Nybråten teinested. Foto Morten Heldal Haugerud.

Vanntroa på Skui

I svingen rett nedenfor Nybråten teinested var det en vanntro på vestsiden av Ringeriksveien. Vanntroa fikk vannet fra en kilde i den vestvendte lia/skrenten. Vanntroa ble brukt til å vanne hestene som var på vei oppover da elva og vei-

en skilte lag her. Vanntroa ble senere flyttet til Tanumveien (rett syd for Tanum skole), så videre til Vestmarkveien der den står i dag.

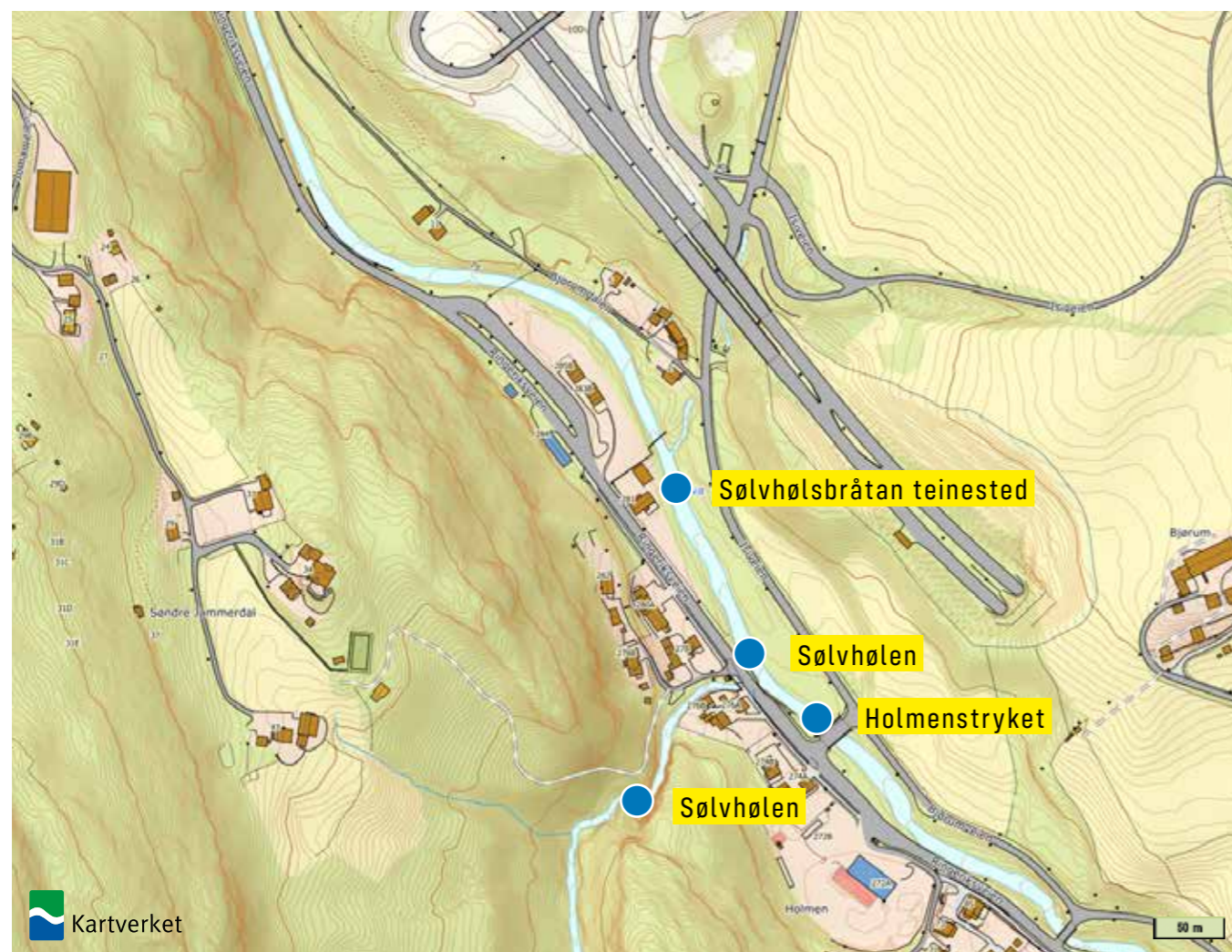

Den gamle vanntroa ved Nybråten står i dag ved Vestmarkveien.

Kloppa

Over Isielva var det ei bru som sto til ca. 1975. Den ble bygget av Oscar Ullbråten og ble kalt «Kloppa». Brukaret på nordsiden av elva (nordsiden av markeringen på kartet) er intakt.

Sølvhølen – Holmenstryket

Sølvhølsbråtan teinested

Sølvhølsbråtan er navnet på eiendommen her (gnr/bnr 66/11, Ringeriksveien 281). Dette var tidligere Bjørum skole, eller rettere sagt «storskole». «Småskolen» lå ca. 75 meter lenger nord-nordøst, på andre siden av Isielva, med adresse Bjørumdalen 21.

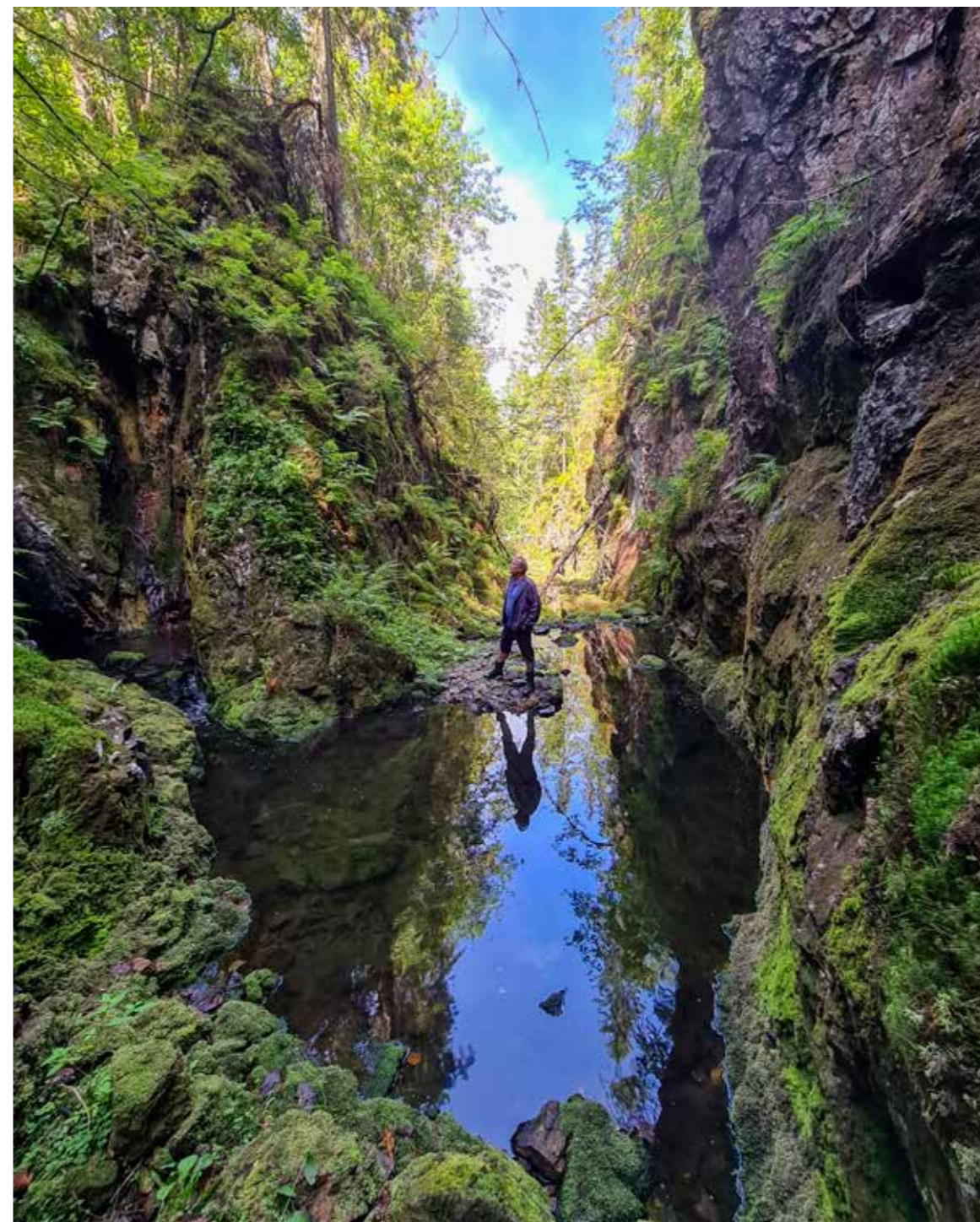

Det hvite huset var storskolen, og småskolen skimtes rett over taket på storskolen, på den andre siden av Isielva.
Foto Bærum bibliotek, Bærums-samlingen

Sølvhølen

Opprinnelsen til navnet Sølvhølen er usikker, men det kan komme av et «sølvskjerp» fra 1619 (dog intet sølv funnet) innerst i elvecanyonen i Urselvas nederste del. Det er også mulig at navnet kom av den sølvklare hølen, en yndet badeplass, som tidligere lå ved utløpet av Urselva i Isielva – derfor er «Sølvhølen» merket to steder på kartet. Sølvhølen var også navnet på husmannsplassen som ligger ved Rin-

geriksveien, like nordvest for utløpet av Ulselva. Dette var en husmannsplass under Skui. Plassen er avmerket på kart fra 1825. I 1880-årene gravde Martin Sørensen etter sølv her. Om resultatet vites intet. På sine siste dager bodde han på Borkenholm nedenfor Vøyenenga. Eier i 1903 var Anton Hansen.

I 1880-årene gravde Martin Sørensen etter sølv i Sølvhølen. Om resultatet vites intet.

Holmenstryket

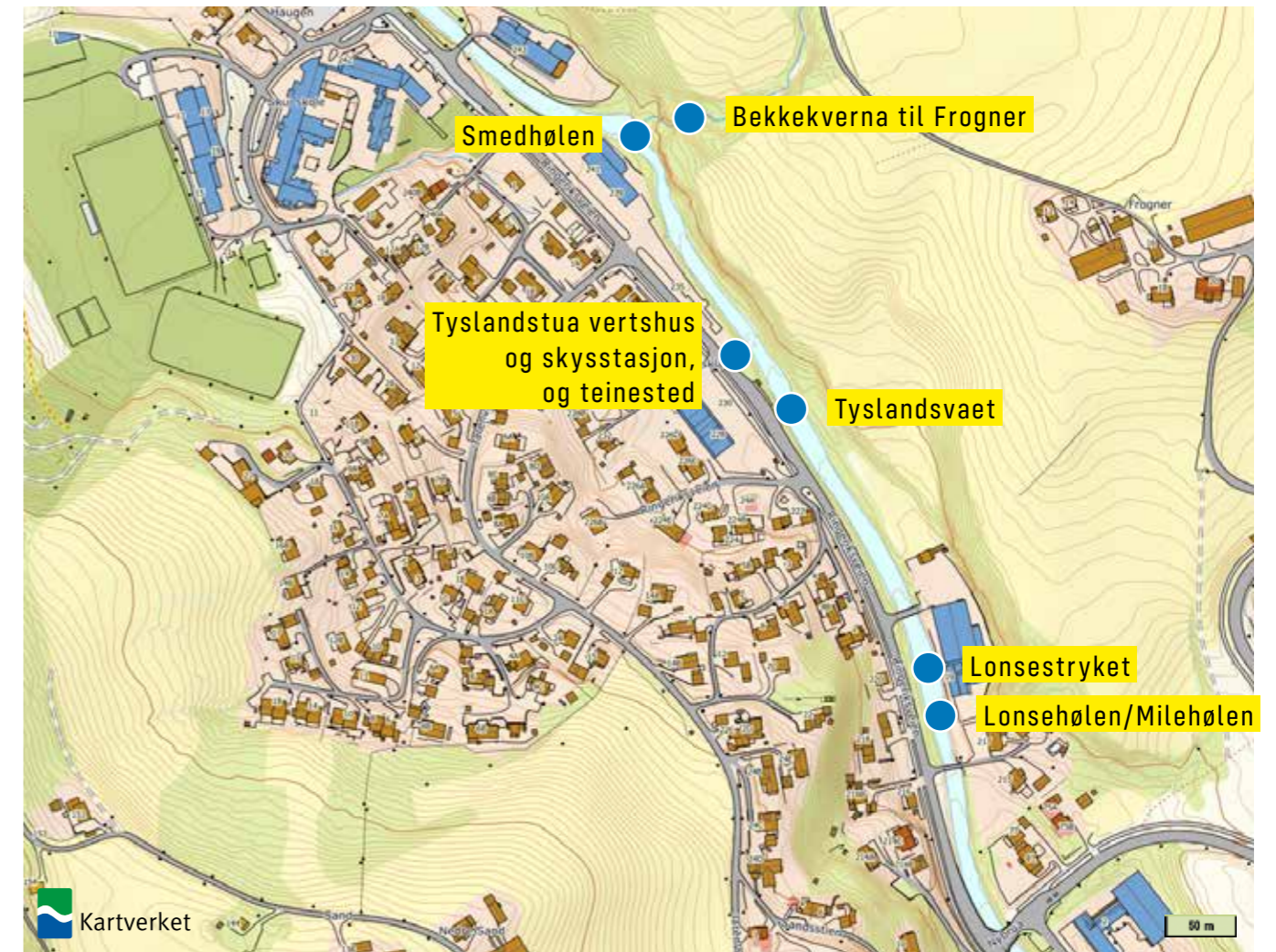
Holmenstryket lå nedenfor der Urselva kommer ut i Isielva.

Nordre Skui

Såvidt vites var det ingen teiner langs denne strekningen.

Smedhølen-Tysland

Smedhølen

Smedhølen, som i eldre tid het Holsteinhølen, var en god fiskeplass. Smedhølen er en yndet badeplass for barna omkring.

Smedhølen er en stor høl (kulp) i Isielva ved siden av smia (nå «Smedgården») på småbruket Holmen.

Bekkeverna til Frogner

Denne lå nederst i «Dæsjbekken» (lokal uttale for den lille Dalsbekken som renner ut her) ned mot Smedhølen i Isielva. Altså nedenfor fossen ned skrenten mot Isielva. Det er

ingen spor igjen etter kvernen i dag. Frognergårdene hadde fra 1674 tinglyst rett til laksefiske i Isielva.

Tysland

Tysland var en gammel husmannsplass under Skui. Det er ukjent hvordan navnet endret stavemåte fra Tysland til Tyskland, som vises på kart. Bærum småbrukerlag kjøpte

Tysland omkring 1920 og fikk startet kooperativforretning, der Skui samvirkeleg lå.

Tysland bru og Tyslandbekken

Tysland bru gikk over Tyslandbekken som rant ned sør for Tysland og munnet ut i Isielva. Tyslandbekken hadde sitt utspring i åsen nordvest for Sand. Nå er den lukket, og går

i rør under Ringeriksveien. Tysland bru er nevnt i 1872 i for-tegnelse over bruer på Ringeriksveien.

Tyslandstua vertshus og skysstasjon, teinested

Her lå tidligere en privat skysstasjon hvor Ringeriksbøndene overnattet på vei til Oslo. I 1868 betalte Andreas Madsen, Tysland 5 spd. i skatt til fattigkassen for salg og utskjenking

av øl og vin. Her var senere en danseplass som nå er borte. På nedsiden av veien lå smia og det gamle teinestedet.

Tyslandvaet

Vadestedet ved Tysland.

Lonsestryket, Lorentstryket

Lonsestryket, eller Lorentstryket som det også ble kalt, lå rett utenfor huset til skomaker Peter Lorents, der mileste-nen merket «2 MIIL FRA CHRISTIANIA» står i dag. Den ble

satt opp av Harald Kolstad og er lagd etter kopi av «1-mil-steinen» som står på Blommenholm.

Lonshølen, Milehølen

Navn på hølen i nedkant av Lonsestryket. Hølen er nå borte. Navnet Milehølen kommer av at hølen lå ved den gamle «mi-lesten» som markerte at det er «2 miil til Christiania».

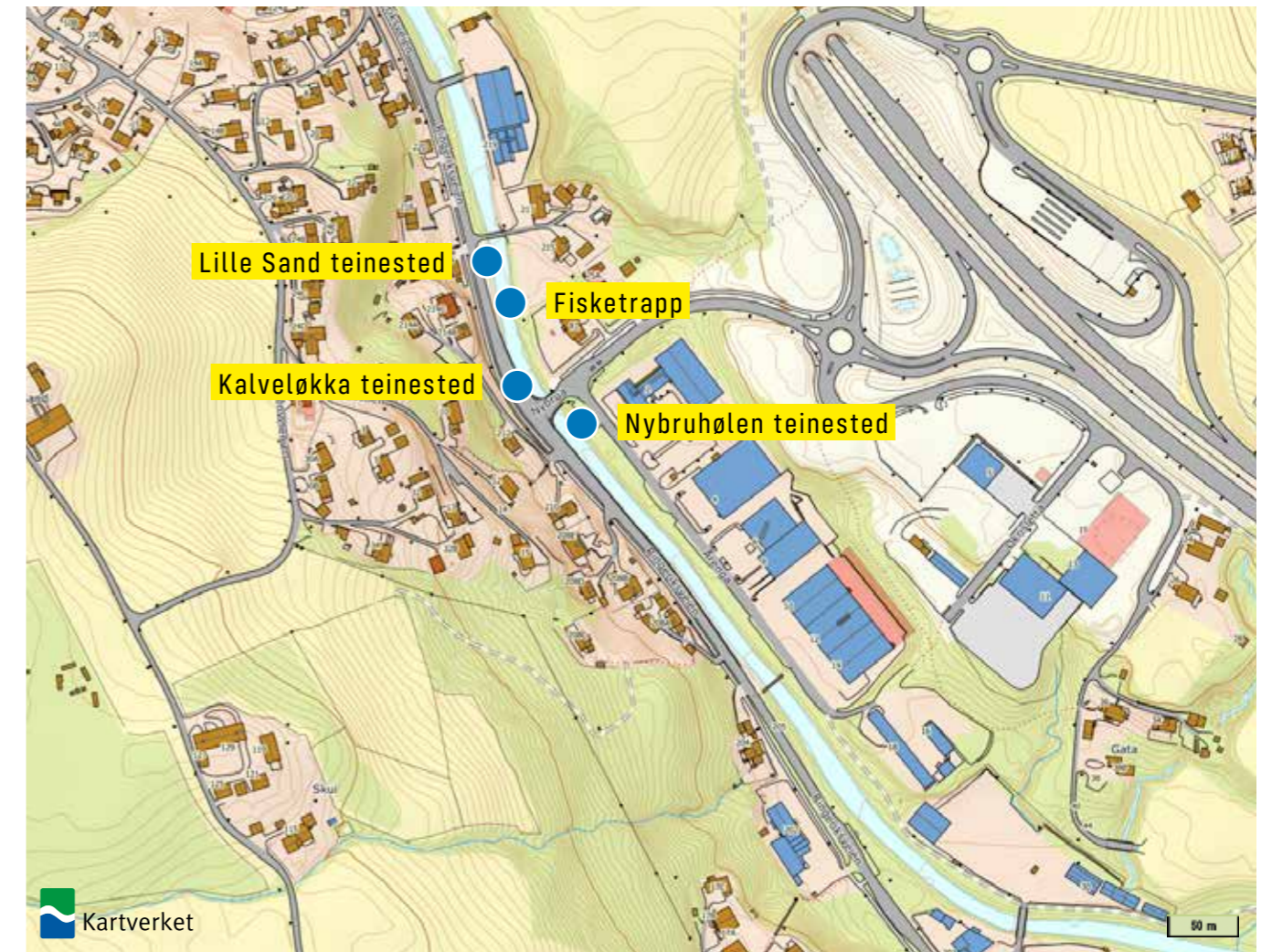

En nyere milesten «20 KM FRA OSLO» står rett nedenfor butikken i Ringeriksveien, et par hundre meter ovenfor der den gamle milestenen stod.

Den gamle milestenen stod her ved/nær Milehølen. Dagens kopi (av milestenen fra Blommenholm) har påskrift «2 MIIL FRA CHRISTIANIA».

Sand-Nybrua

Lille Sand teinested

Martin Sølvhølen fra Ringerike, som eide Lille Sand fra 1925 til 1937, var mer interessert i harajakt enn fiske. Derfor lot han naboen Borger Olav Hansen i «Fyrstikkesken» (kalt «fyr-rasken» lokalt), et lite hus i nabolaget, få bruke teinestedet som lå til Lille Sand husmannsplass. Dette teinestedet fisket ikke så godt som Kalveløkka teinested omtrent hundre meter lenger ned i elva. En stor flom tok med seg teineste-det. Da laget Borger og hans tre sønner et nytt teinested

ca. hundre meter lenger ned i elva. Johan Kveisengen, som var fiskefut (oppsynsmann med kontrollmyndighet fra poli-tiet), godkjente det nye teinestedet. Det var i bruk bare noen få år. Borger Hansen og hans kone Anna tørrsaltet ned tommetykke skiver av laksen i trebutt (bøtte av tre med et tre- eller metallbånd rundt for å holde bøtta sammen) eller spiste den fersk.

Lille Sand teinested lå omtrent der brua ligger i dag.

Fisketrapp

Fisketrappa på østsiden av elva måtte til for å få fisken forbi den hellelagte elvebunnen som var lagd for å sikre spillvannsledninger og annet under her. Den hellelagte bunnen

bestod av blokker av larvikitt med spisse formasjoner som er svært skadelig for fisken, som får sår når den forsøker seg opp.

Kalveløkka husmannsplass med teinested

Harald Kolstad peker på hvor kalveløkka teinested lå.

Svenskfødte Johan Gøransson utvandret fra Åland på slutten av 1800 årene. Han arbeidet som veivokter, og fant sin Lovise Andreasdatter fra plassen Kalveløkka som lå på vestsiden av elva. De ble gift, og plassen ble i 1909 kjøpt og overdratt på kår etter Lovises mor, mens sønnen Martin utvandret til Minnesota i USA. Det bor i dag 4. generasjon Gøransson på plassen. Da Johan Gøransson kjøpte Kalveløkka, hadde husmannsplassens teinested ved Økribrua vært i bruk i lang tid. På skjøtet han fikk sto det anført at fiskeretten til teinestedet fulgte med handelen. I husmannskontrakten fra 1860 står det derimot ingen ting om teinestedet. Økribrua ble bygd i 1904. Da brua ble ombygd i 1963 fikk den navnet Nybrua. Ved ombygging fikk Gøransen kr 500 i erstatning av kommunen for å flytte teinestedet. Han fisket mye med teine ved Nybrua.

Under sist krig, da det var knapt med mat, ble fisket i både Sandvikselva og Isielva intensivert. Johan Gøranssons sønn, Einar, som hadde overtatt plassen, brukte teinestedet hver høst til framimot jul. Teina var i bruk mest under høstflommene. Om sommeren var det vanligvis for lite vann. Den relativt store åpningen i teinas øvre ende gjorde at all mindre fisk gikk igjennom. Fiskeforeningens oppsynsmenn – *fiskefuter* – med kontrollmyndighet fra politiet, kontrollerte størrelsen på åpningen. Hver morgen og kveld måtte teina tas opp for å renses for løv og kvist.

Nybrua – høl og teinested

Teinestedet lå rett nedenfor på østsiden av Nybrua, tidligere kalt Økribrua. Her lå også teinestedet Gøransson.

Langs hele strekningen fra Lille Sand til England er Isielva sterkt forbygget. Da Ringeriksveien ble oppgradert på strekningen ble det bygget støttemur på vestsiden av elva.

– «Det var om natta vi fikk fisk, for det er da fisken går». Når det var liten vannføring, var teina oppe på dagtid. Fisken som var blank og hadde lakselus var den beste. Den hadde kommet rett opp fra sjøen.

Noe laks blei røyka hos Ringstad i Sandvika, og brukt som pålegg. Til vinterforråd ble laksen saltet uoppdelt i en oval lagget trebutt (trebøtte). Laksen mistet da noe av den fine rødfargen.

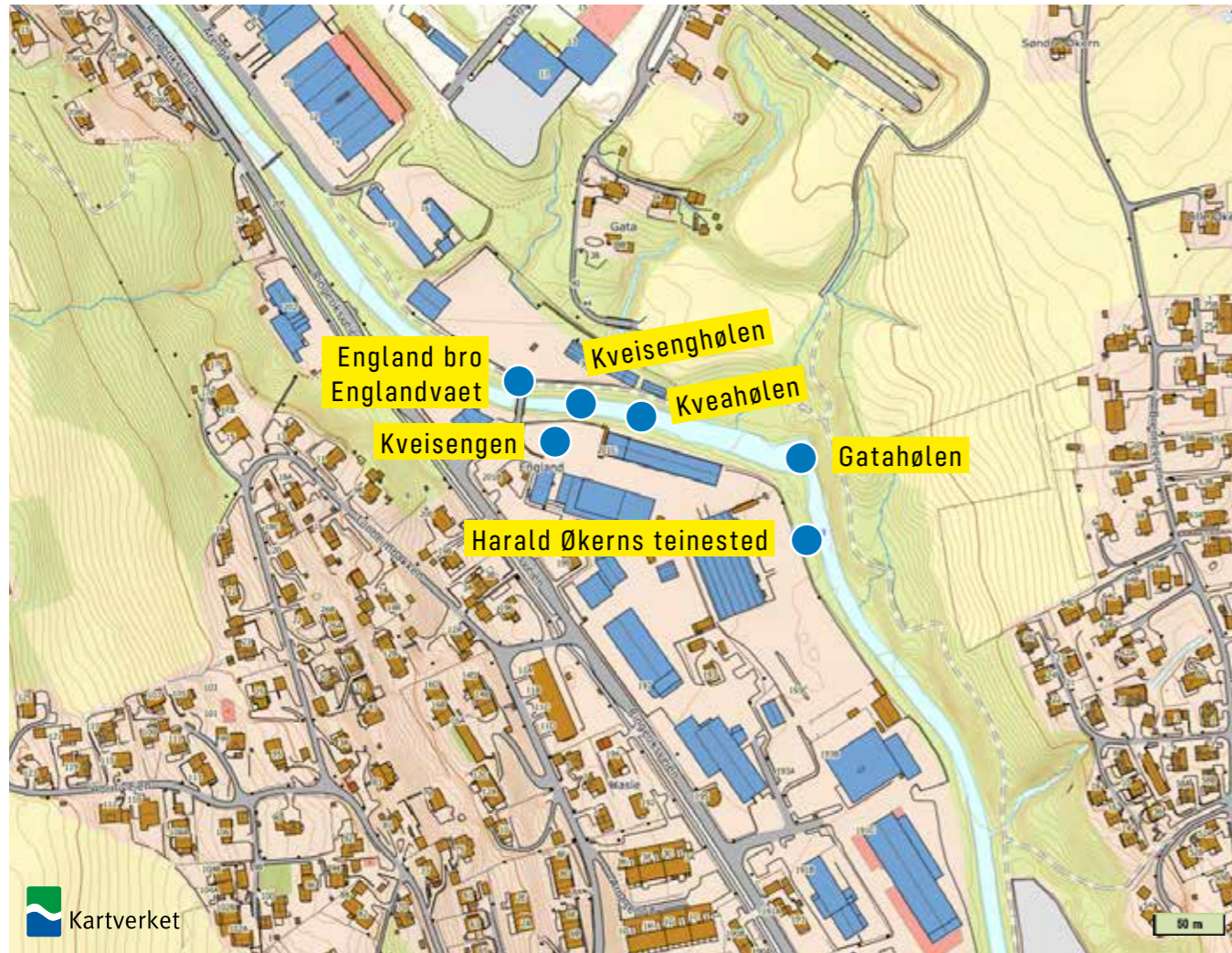
Einar betalte en symbolsk liten skatt for bruk av teinestedet. «Den ferske fisken var fin, men det tok mange år etter krigen før jeg spiste laks».

Det hendte at faren Johan sendte sine tre sønner til elva med fiskestang, for å sikre seg fjellørret til søndagsmiddag. Noen ganger var han med dem til Urselva. Der lærte han dem å kaste ut torv og virvle opp gjørme med staur lenger opp i elva for å gjøre vannet gjørmete for dermed å få mer fisk.

Hver sommer kom Olaf Nordli, bonden på Nedre Sand, kjørende med to store trebutter fulle av nyvasket tøy i høyvogna. Kona og ei tjenestejente skyllet tøyet fra øvre del av teinestedet, mens bonden sto oppe ved veien og beskuet det hele.

Elveforbygninger ble også foretatt, og elva ble rettet ut etter store flommer for å beskytte områdene der elva fant seg nytt leie mot nye flomskader. Flere høl er forsvant da elva ble forbygget og rettet ut.

England-Gatahølen

Englandvaet

Vadested ved England lå der hvor England bru er i dag. Kart over Oldtidsveien fra Tyrifjorden indikerer at også dette vadet inngikk i et veifar mellom gårdene Horni og Økri. I 1928 kom et en smal hengebru for gående over Englandsvadet.

Den ble senere erstattet av dagens bru. Det er ukjent hvordan navnet endret stavemåte fra Engeland til England. Her lå tidligere (også etter krigen) et garveri, og den siste garver her var en Arnesen fra Ringerike.

Kveisenghølen

En høl ved hengebrua som gikk fra England over til Økrigata, rett ut for Kveisengen. Hølen er borte og det samme en fin badeplass.

Navnet Gata er meget gammelt, det var navn på en gård i middelalderen, men denne er fullstendig forsvunnet.

Kveiseengen

Kveiseengen var et småbruk ved for Ringeriksveien i grense mot Økri. På kart fra 1882 står det oppført England. I matrikkelen fra 1903 står oppført Kveiseenden, Hans Johansen. I dag er småbruket delt i tomter. Kveiseengen ble skilt ut fra Kveise gård litt før forrige århundreskift. Hans Johansen bygget seg hus der.

Sønnene, Hans, som overtok barndomshjemmet, og hans bror, læreren Johan, var begge ivrige fiskere. Det ble brukt teine i elva utenfor Kveiseengen, uten at det var oppbygd noe fast, ordentlig teinested. Så sent som under siste krig brukte de teine.

Johan drev klekkeri ved Ståvibekken, og var fiskefut (opp-synsmann med kontrollmyndighet fra politiet). Hans var

ofte i elva både med stang og lyster.

Kveahølen

Kveahølen lå rett nedenfor den gamle hengebrua i Økrigata. Hølen ble mye brukt som badeplass før krigen. På oversiden lå tidligere en klopp som førte opp til Søndre Økern og

Brenne. Når vannstanden steg ble kloppen revet bort, men den var tjoret på den ene siden, så det var bare å dra den på plass når vannstanden ble normal.

Harald Økerns teinested

Skiløperen Harald Økern (1898–1977), på Søndre Økern gård hadde teina si liggende i sommerfjøset nede ved Isielva. Sommerfjøset lå rett syd for Nybrua, på østsiden av elva. Selve teinestedet lå der det gamle elveleiet gikk inn i det nye løpet. I 1951 skiftet nemlig elva leie forårsaket av en stor flom på grunn av en forskansningsmur nedenfor Bærum meieri. Samtidig ble den gamle Gatahølen fylt igjen, og en ny fin badehøl dannet ca. 100 meter lenger ned i elva, «nye Gatahølen».

Som de fleste beboere langs Isielva på den tid, fisket Harald med meitestang når det var flom i elva. «Lihølen» (se neste kart), ved eiendomsgrensen til den sørligste av Søndre Økern gårdene (Beining), var en av hans beste fiskeplasser. Forøvrig brukte Harald lystret noe. Det lå gjemt i sommerfjøset sammen med karbidlykta. Kona hans laget kaviar av lakserogna.

Gatahølen

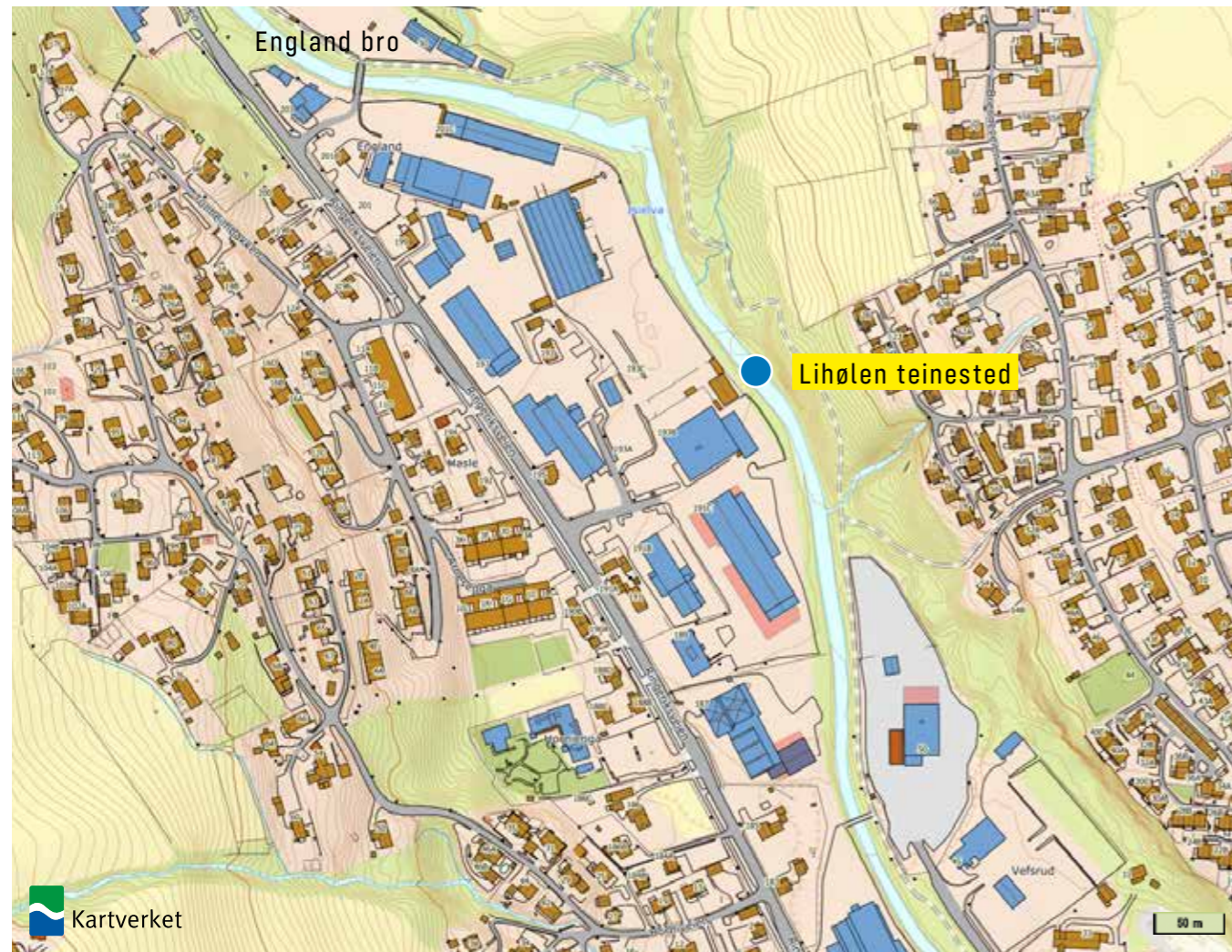
Før storflommen i 1951 lå den opprinnelige Gatahølen ca. 100 meter lenger oppstrøms. Etter storflommen tok elva et nytt, mer østlig elveløp. Med det forsvant både en god fiskehøl og en fin badeplass. Da ble dagens Gatahøl dannet. Elveløpet på slettelandet her har nok vært i flomfor-

andring gjennom tusener av år. Derfor ble det på slutten av 1950-tallet startet elveforebygning og kanalisering (utretting) av elveløpet. Bulldosere ble kjørt i elveløpet fra Åren-ga til Vøyenenga så stryk og fiskehøler forsvant.

Gatahølen er også i dag en fin badeplass.

Søndre Økern – Lihølen

Søndre Økern/Lihølen – høl og teinested

Lihølen var en høl i Isielva vest for gartneriet på Søndre Økern. Her lå også et teinested som tilhørte Søndre Økern. Ifølge Marit Økern Jensen lå Lihølen som vist på kartet på

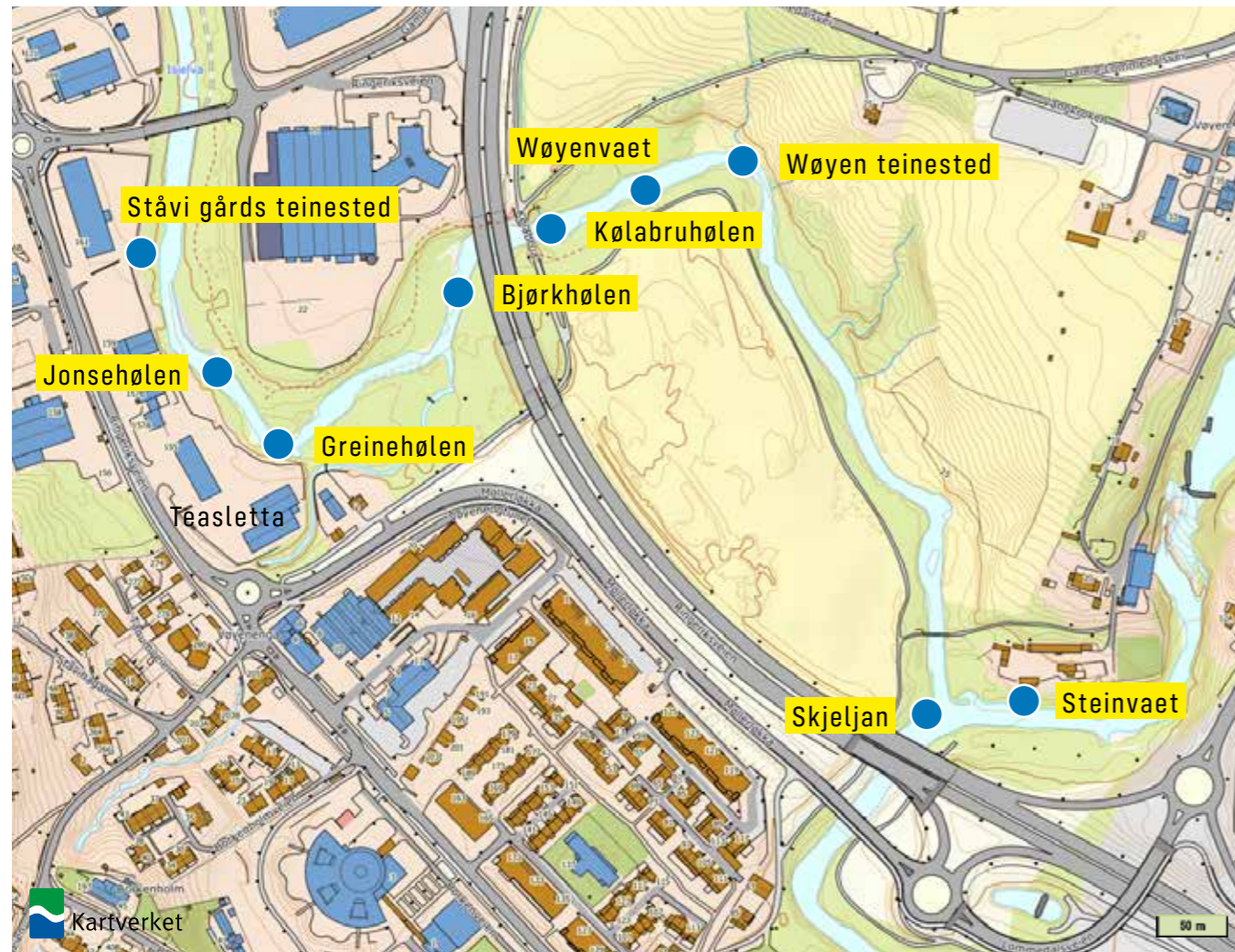
førrige side. Storflommen i 1951 forandre elveleiet oppstrøms Lihølen. Før det gikk elveløpet lenger vest for dagens løp mellom Lihølen og England bro (se kart på førrige side).

Mot Vøyenenga

Såvidt vites var det ingen teiner langs denne strekningen.

Vøyenenga

Ringvoll teglverk

Ringvoll Teglverk var største arbeidsplass i Skuidalen, med opptil 30 mann i arbeid. Isielva slynget seg vakkert gjennom flomsletta. Foto Fjellanger-Widerøe, Bærum bibliotek, Bærumssamlingen, 1956.

Ringvoll Teglverk lå på Vøyenenga mellom «Ståvi Gårds teinested» og «Jonsehølen» som vist på kartet på forrige side. Bildet gir et godt inntrykk av hvor idyllisk det var her tid-

ligere, med åpne beitemarker, jordbruksland og ikke minst urørte elvebredder med mange gode fiskeplasser.

Ståvi gårds teinested

Ståvi gård hadde teinested like ovenfor Wøyenenga, ved plassen Ståvienga på østsiden av Teasletta (sletta sør for Greinehølen). Det lå mellom Ringvoll teglverk og landhandleriet. Der var det satt opp et lite hus til oppbevaring av fiskesaker. Da Ole Johansen Stovi døde i 1733, etterlot han seg 18 teiner bundet av vier.

I 1896 kjøpte Martin E. Bråten en eiendom fra Nordre Stå-

vi gård med grense i Isielva. På eiendommen ble Ringvold teglverk bygget. Med på handelen fulgte halvparten av teinestedet. I 1920 ble gården videre solgt til Paul Svendsen. Med på handelen fulgte tinglyst rett til halvdelen av gårdens teinested.

Ved en flom i 1952 skiftet elva leie, slik at teinestedet kom helt ut av bruk. I dag er det ingen spor etter tegnestedet.

Jonsehølen

Rett ovenfor det nedlagte Ringvold Teglverk på Wøyenenga lå Jonsehølen. Her bodde Jonsen i et hus ved Teasletta. Huset er revet.

Greinehølen

Elva slår her en kraftig bue. Her strandet ofte grener som fløt i elva, herav navnet. Hølen er borte på grunn av at elveleiet har funnet nye veier.

Bjørkhølen

Bjørkhølen ligger mellom Greinehølen og Kølabrua, ca. 50 m ovenfor Kølabrua. På strekningen fra Kølabrua opp til Greinehølen er Isielva mudret og steinsatt langs sidene. Arbeidet ble utført på midten av 1980-tallet.

Kølabruhølen

Kølabruhølen er en stor høl rett nedenfor Kølabrua. Wøyengutta (gutta på Wøyen guttehem) hadde et ganske stort stupebrett der. Hølen ble mye brukt til bading og stangfiske. Det er en god fiskeplass like nedenfor Kølabrua. Elvebredden ble forbygget (steinsatt) for å hindre utgraving.

Wøyenvaet

Wøyenvaet er uten tvil det eldste vadestedet langs Isielva. Dens historie kan føres tilbake til Jernalderen. De gamle gravene på Brenne bekrefter dette. Det var alminnelig at slike ble lagt langs allfarvei.

Wøyenvaet. Navnet Wøyen kommer av det gamle «Vadvin» som betyr «gården ved vadestedet». Fotoet er fra mellom 1930–1960. Fotograf ukjent. Bærum bibliotek, Bærumssamlingen

Wøyen teinested

Wøyen gård hadde rett til laksefiske fra 1674, iflg. tingboka. Da brødrene skipper August Hansson og kandidat Caspar Hansson i 1860 delte Wøyengården, fikk skipperen teinestedet og fisket på oversiden av dette, samt kulpene «Krogen, Gryten, Stenkarret og Strykhølen i Langhølen». Kandidat Caspar fikk det øvrige fisket på nedsiden av teinestedet.

Skipperen var påpasselig med å holde teinestedet sitt låst. Men når det først gikk laks i teina, var han ikke sein med å invitere sine venner og bekjente til middag og stor selskapelighet på Wøyen.

Teinestedet lå i svingen av på venstre side i Isielva nedenfor Kølabrua. Ved deling mellom brødrene Hanson i 1860 fikk skipper Hanson fiskeretten, fra og med teinestedet og oppover til grensen mot Økri.

Skjeljan

Her møtes Isielva og Lomma. Herfra heter det Sandvikselva. I eldre tid ble stedet kalt Skjeljan, det var her, at elvene skiltes. Det virker forunderlig å benytte navnet skille om et sted hvor vannet renner sammen, men det har sin årsak. I den eldste tid, var det fra kysten at man trengte inn i landet, og gjerne langs med elvene. Om man fortsatte lengre inn,

ble det til at elvene skiltes. Navnet er sikkert meget gammelt.

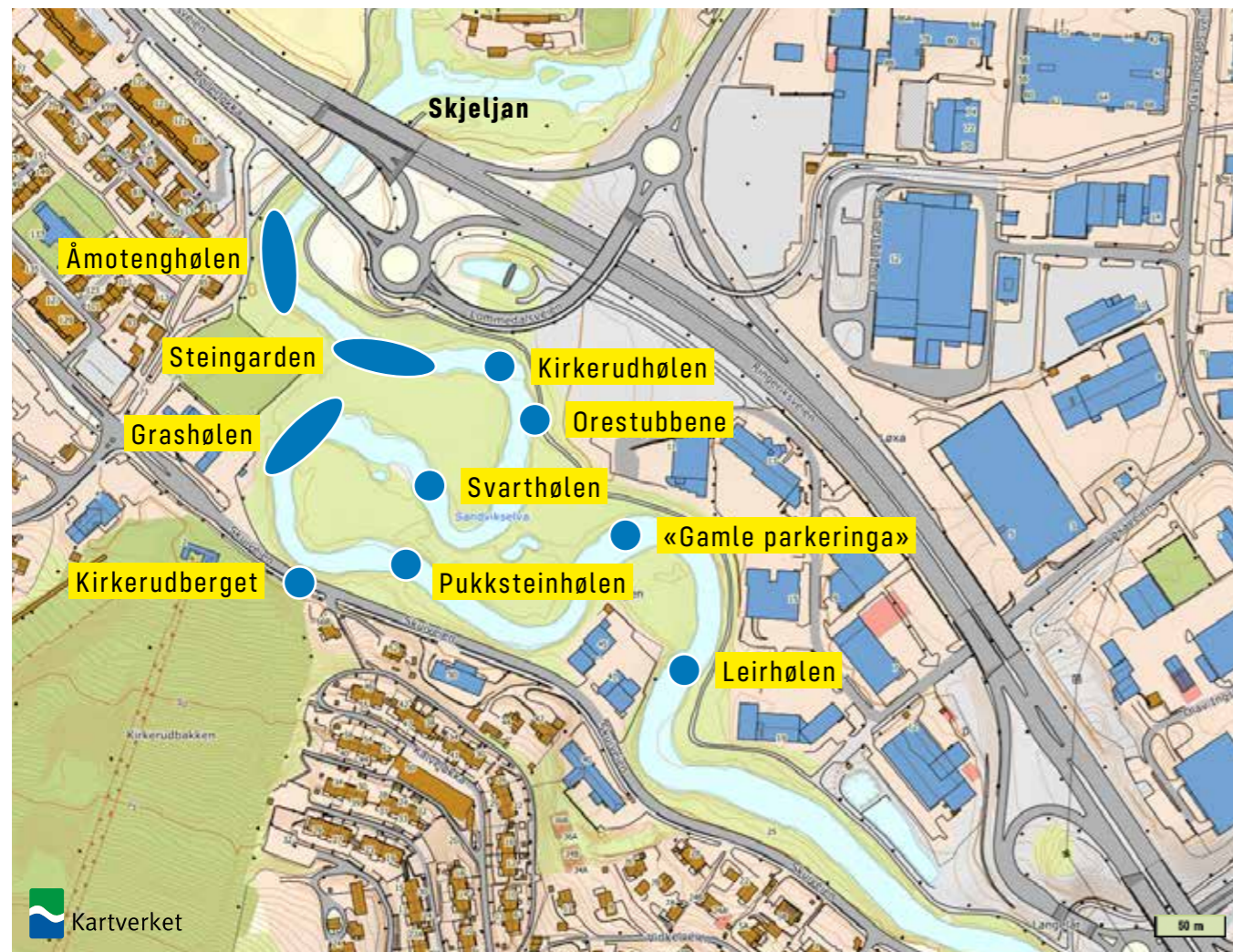
Stedet kalles også av noen for «Siljan», men i dagligtale bruker de fleste bare ordet «elvemøtet».

Steinvaet

Dette vadestedet ligger i Lomma, nedenfor Wøyenfossen. Her kunne man vade over elva når man kom langs

Sandvikselvas østside.

Kirkerud, Hølja

På strekningen fra Skjeljan til utløpet av Dælibekken (se kart på side 28) lå det en rekke høler. Hele området ble kalt Langhølen (Langhølja) eller kun Hølja. Her lå også vadestedet Kirkerudvaet. Her er Sandvikselva forbygget for å unngå flomskader.

Langhølen, kalt Langhølja eller kun Hølja

Langhølen – uttales Langhølja, og kalles også kun Hølja – er hele den stilleflytende delen av Sandvikselva fra Skjeljan og nesten ned til Dælibekkens utløp. Der satte Kirkerudkara garn helt til ca. 1985, etter laks og sjørret. Kirkerud gård hadde garnrett, og er dokumentert i tingbøker fra 1674 og 1684.

Foruten fiskeretten fra teinestedet og videre oppover elva ble skipper Hanson tildelt fiskeretten i Langhølen, med 4 fiskekulper «Krogen, Gryten, Steenkarret og Strygehølen». I 1902 ble det rettsak mellom Wøyens eier, Fredrik Hanson, og Anton Olsen, som eide Haugli, og som var under gården Haug. Hanson vant, og fiskeretten tilhører Wøyen – i dag Bærum kommune. Major Jacob Krefting eide foruten Wøyen, også Haug. Da han solgte gården Haug beholdt han fiskeretten.

I 1758 solgte Haug gårds daværende eier, major Jacob Krefting, gården. Han førte da fiskerettighetene fra Haug over til Wøyen, som han da stadig eide. I 1902 ble det rettsak mellom Wøyens eier, Fredrik Hanson og Johan Olsen, som da hadde kjøpt en parsell ved Langhølen. Hanson vant. Wøyen eier i dag disse fiskerettigheter.

I 1986 hadde Bærum kommune planer om å avskjære hele den store meanderen vest for Svarthølen, for å tørrelegge arealer til industriområder. Dette ble det store protester mot. I Budstikka, 20. november 1986, var det en artikkel med overskriften *Vestre Bærum Sportsfiskere på møte i dag: Stopp inngrepene mot Sandvikselva*. VBS ønsket å få klarlagt alle forhold i forbindelse med Bærum kommunes planlagte kanalisering av Sandvikselva. Man fryktet at en eventuell overløpskanal mellom Kirkerudhølen og Langhølja ville få så alvorlige følger for denne viktige delen av elva,

at man måtte avstå fra kanalisering, og i stedet finne andre løsninger. Nettopp ved Kirkerudhølen og Langhølja har man typiske områder hvor laks og sjørret stopper opp under sin vandring oppover elva, både for å hvile og for å gjøre seg klar til gyting lengre oppe. Hølene her karakteriserer klekkeribestyrer, Sverre Olsen, som selve hjertet i elva. En kanalisering vil medføre at slam og grus etter hvert vil fylle opp de viktige områdene nedenfor punktet der overløpskanalen skal begynne. Det vil medføre for grunt vann og altfor stor fart på vannføringen. En gang må det bli slutt på alle inngrepene i en så fiskerik og enestående elv som Sandvikselva,

elva, mener sportsfiskernes folk.

Det ble heldigvis ikke noe av kanaliseringen. Men en av meandrene i Langhølja har blitt steinsatt, og det er etablert flere buner (strømbrytere i elva for å redusere strømhastighet) for å hindre ytterligere graving i en skarp sving.

Det har også vært forslag om å lage en tunnel fra Skjeljan og ned til Bjørnegård, for å hindre oversvømmelse i Langhølja ved store flommer, og rette ut en meander i Sandvikselva like nedenfor Sandvika videregående skole, for å få mer land til utvidelse av Sandvika by.

Åmotenghølen

Hølen utenfor Åmottangen. Kirkerudholmen ligger på motsatt side av elva.

Borkehølen

Det er uklart hvor denne hølen lå.

Kirkerudevaet

Det var dette vadestedet som blant annet gården Kirkerud benyttet når de skulle til Wøyen mølle. Vadestedet ligger

ved Åmottangen.

Kirkerudberget

Kirkerudberget er en god fiskeplass, og en gammel vaskeplass der det ble skuret og vasket tøy på det glatte fjellet i

eldre tider.

Pukksteinhølen

Her lå før i tiden en del pukkstein, beregnet for vedlikehold av Ringeriksveien, før den ble asfaltert.

Gamle parkeringa

Tidligere var det en liten trevarehandel rett ved elva, på nordsiden av Tangen. Det gikk ei trebru fra Tangen og over til denne trevarehandelen. Antagelig var det en «parke-

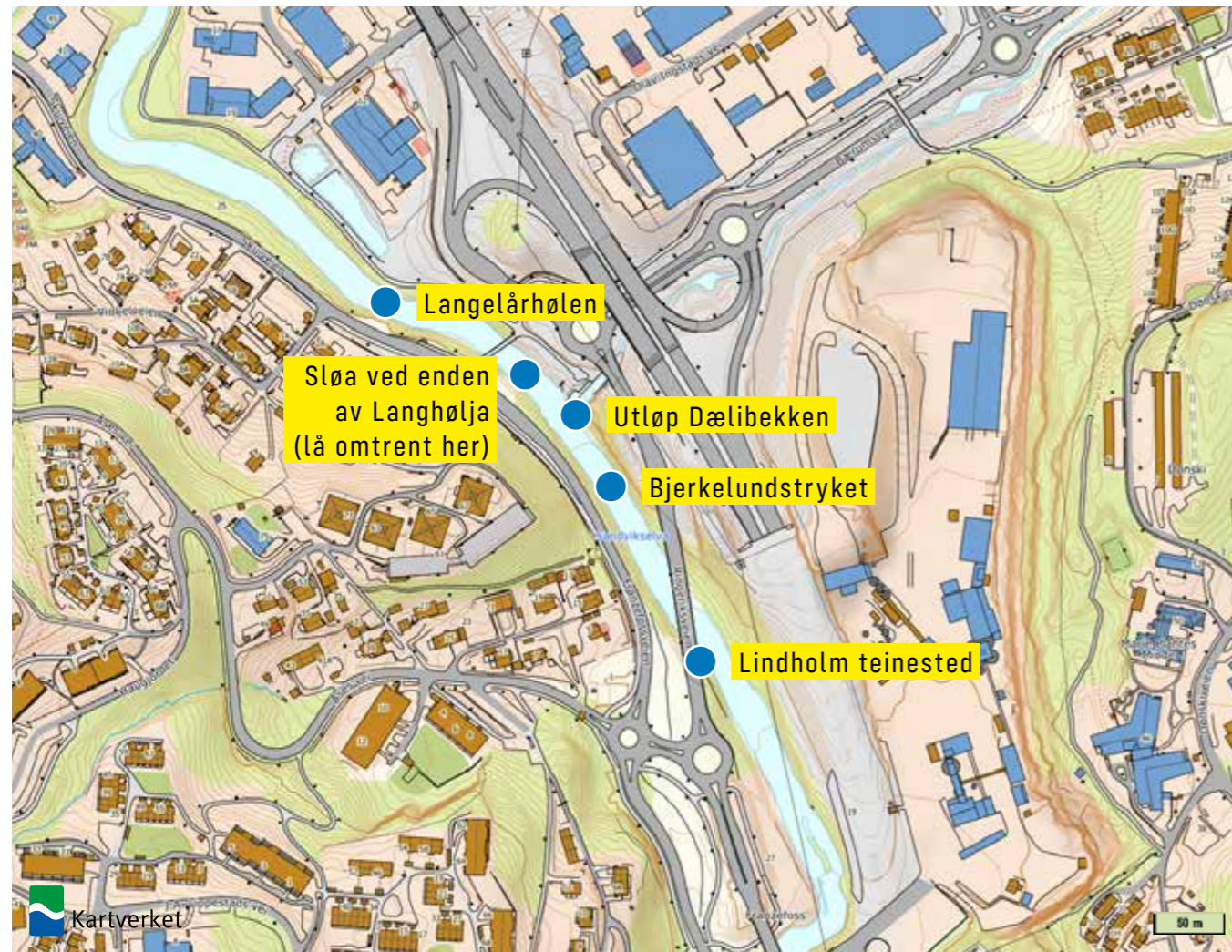
ringsplass» i tilknytning til denne trevarehandelen, og som gav opphav til navnet «Gamle parkeringa».

Dælihølen

Dælihølen er en høl i Sandvikselva utenfor Tangen. Tangen ble opprinnelig kalt Dæhlitangen. Navnet kommer etter

Bernhard Dæhli som eide gården Vang noen år.

Dælibekken

Det skal ha ligget ei sløe i enden av Langhølja. Nøyaktig plassering er ukjent.

Langelårhølen

Langelårhølen lå noen hundre meter ovenfor der Dælibekken kommer ut i Sandvikselva. Navnet kommer fra husmannsplassen Langelår, som lå på østsiden av elva, en plass under Dønski gård. Området tilhører Bærum kommune, som står som eier av gården Dønski, hvor eiendommen

Langelår inngår.

Borkenholm bru, som ble revet på 2010-tallet, lå her. Den kan skimtes på kartet på forrige side (umiddelbart nedstrøms den blå «markeringskula»).

Langhølja-sløa

I Sandvikselva skal det for lenge siden ha vært ei sløe i Sandvikselva ved enden av Langhølja. Noe usikker kartplassering.

Dælibekkens utløp

Utslipp fra Dælibekken under en befaring Leiv Rosseland hadde med studenter fra Universitetet i Oslo. Foto B. O. Rosseland, 1976.

Fisketrappa til Dælibekken

Bekkeutløpet er bygd som ei fisketrapp (år 2021). Kunne dette vært bygget i mer naturlig materiale?

Bjerkelundstryket

Bjerkelundstryket ligger ca. 50 meter nedenfor utløpet av Dælibekken.

Lindholm teinested (Borkentangen)

Teinestedet utenfor Lindholm lå rett nedenfor brua over elva, ved innkjøringen til Åses vei, på venstre side, var i bruk i 1930-åra og fram til slutten av 1940-åra. Da fjernet Lindholmkara en stor stein ved overkanten av teinestedet, noe

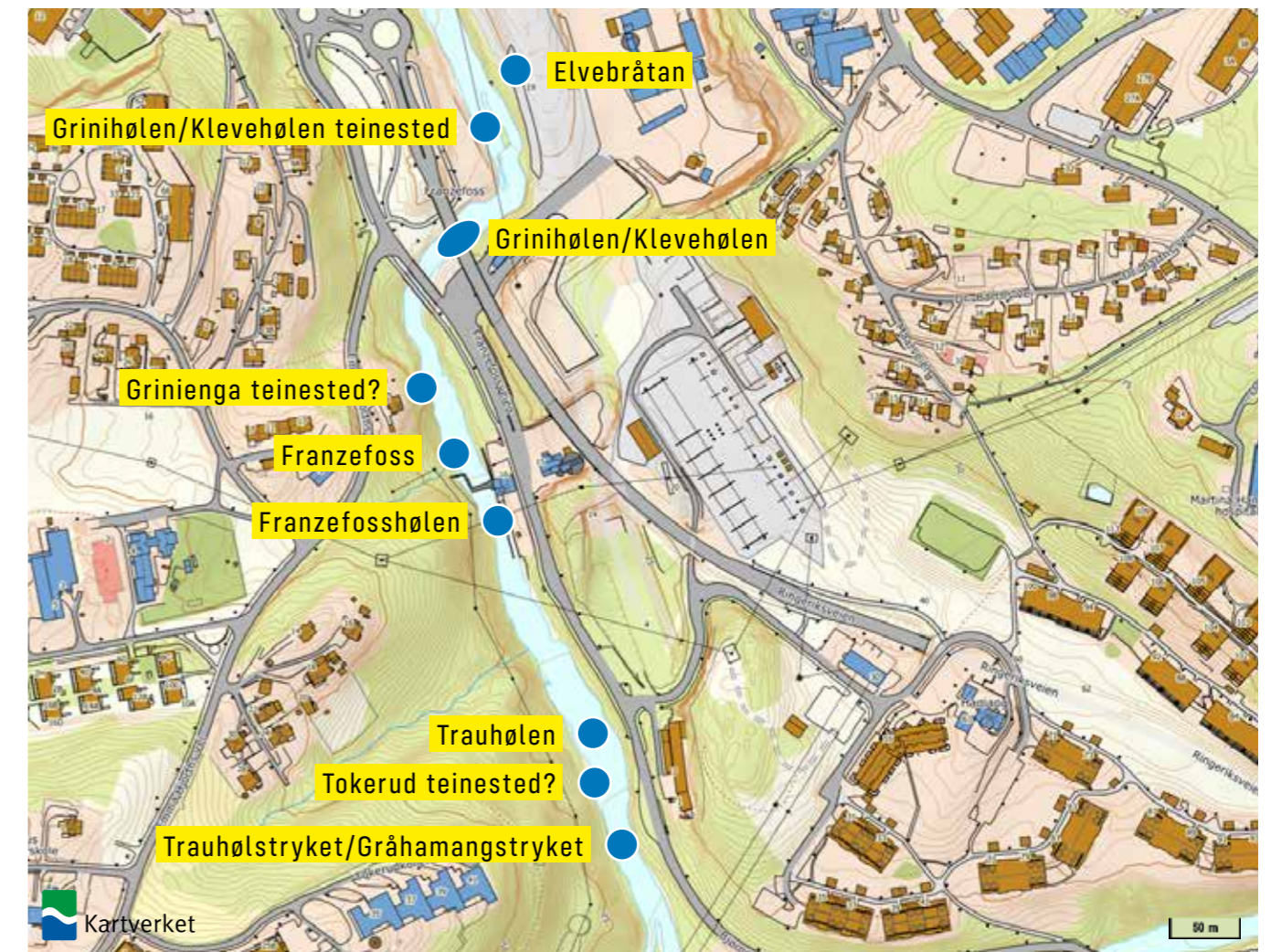
som førte til at det hele ble ødelagt ved neste flom. Det var særlig Hamang-arbeideren Edvin og hans bror, gartneren Thorolf, som brukte teinestedet.

Teinested i selve Dælibekken

50–60 meter nedenfor Brynsveien i Dælibekken hadde Anton Rosenberg et teinested, som stengte hele bekken. Den

var i bruk i 1930-årene. Der ble det tatt mest sjørret. Det er ikke noe spor etter dette i dag.

Franzefoss

Elvebråten/Elvebråtan

På den gamle plassen Elvebråtan (den er borte nå) på østsiden av elva har det også vært et teinested. Elvebråtan var en husmannsplass under Hamang.

Høyonn på Elvebråten husmannsplass, Franzefoss mellom 1890–1900. Bygningene til venstre er småbruket Grønli (46/3, nå Åses vei 19). Elvebråten var opprinnelig husmannsplass under Hamang. Ble drevet av Lindholm til ca. 1920. Bærum bibliotek Bærumssamlingen, gave fra Markussen til J. Jacobsen 1979.

Grinihølen/Klevehølen teinested

Kleve hadde pram og garnrett i Grinihølen, som er en av Sandvikselvas beste fiskehøler. Hølen tilhørte opprinnelig Grini gård. Fra 1674 hadde Grini gård tinglyst rett til laksefiske i Sandvikselva. Johan Olsen (Grinibråten) var i

1930-årene fiskefut (oppsynsman med kontrollmyndighet fra politiet) langs elva. Grinienga hadde garnrett til 1/3 av Grinihølen. Erik Kleve hadde robåt i Klevehølen.

Her ser vi tydelig at det er bygd en relativ smal, men ganske dyp, vannrenne/kanal av stein, sement og metallkonstruksjoner etter en gammel lastebil, trikk eller tog. I denne vannrenna stod den en teine.

Det er en murt platting ved teinestedet.

Grinienga teinested (Grønneng)/Kleve

Det er uklart nøyaktig hvor Grinienga teinested lå. Antagelig lå den nedstrøms der vi ser sporene etter den gamle brua midt på bildet. Den gamle brua som stod her er vist på postkortet på side 52. Dette var den gamle hovedveien oppover langs Sandvikselva. Den krysset elva her.

Grinienga (Grønneng) ble skilt ut fra Grini gård i 1897. Hovedhuset ble delvis bygd av materialer fra stua på *husmannsplassen* Grinienga, som lå like ved. Stein til grunnmuren tok de fra den gamle kalkovnen på vestsiden av Ringeriksveien. Gartneren Eirik A. Kleve bygde sitt hus i 1902, og drev der et frilandsgartneri. Han var ikke særlig interessert i teinestedet som fulgte med handelen. Den nye Ringeriksveien, E16, har lagt beslag på hele småbruket som lå inntil Sandvikselva ned mot Franzefoss.

Etter oppdemming av Franzefoss-dammen rundt 1918 var teinestedet ute av bruk i mange år. I 1930-åra bygde sønnen Erland (1910–1986), som overtok barndomshjemmet, opp teinestedet 20–30 meter lenger opp i elva. Teinestedet krevde mye vann, og var i bruk helt til 1985. Kleve hadde også pram og garnrett i Grinihølen, som er en av Sandvikselvas beste fiskehøler.

Når de fikk litt stor fangst på de 3–4 garnene de pleide å

sette ut, hendte det at de solgte noen fisker. Det var ikke lov å ha garnene ute mellom kl. 18.00 fredag kveld og kl. 18.00 mandag kveld. Maskevidden skulle være min. 2 norske tommer. Hvert år kom det oter som forsynte seg i garnene.

Teinestedet til Kleve ble nedlagt på grunn av oppdemming av Klevedammen. Klevedammen, tidligere Grinihølen, lå under Grini gård. Her lå tidligere en liten stue, Grinibråten, der hvor Franzefoss i dag (1964) har silo m.m. Den dertilhørende jordbit heter Grinienga.

50–60 meter ovenfor teinestedet var Grini gårds klesskylleplass, som bonden forbeholdt seg gangveirett ved salget av Grønneng. På strekningen mellom teinestedet og Langhølja var det store ferskvannsmuslinger.

Når isen gikk, fisket de «blinking» med mark. «Blinking» var den blanke sjørreten som hadde overvintret i elva og var på vei ut («vinterstøing»).

Franzefoss

Fiskeplassen het tidligere Franzefossdammen, fra den tid da Franzefoss ved turbiner drev sine maskiner. Fiskeplas-

sen (trolig ikke et teinested) lå på østsiden av elva, rett ved det gamle brukaret.

Franzefosshølen

Under fossen ved Franzefoss Bruk er det en svært god fiskeklass når elva er flomstor. I dag samles mange sportsfis-

kere i hølen fra fossen og nedover. Dette var et meget egnet sted for stamlaksfiske med elektrisk fiskeapparat.

Sverre Olsen demonstrerer fangst av stamlaks nedstrøms Franzefossen. Foto B. O. Rosseland, 1976.

Trauhølen (Traughølen)

Trauhølen er en meget viktig gyteplass for laksen, og her kan man se slåsskamper mellom hannlaksene ved lav vannstand. Dette var i alle år en av de viktigste kontrollområdene for overlevelse av lakserogn, fordi alt slam og

partikler fra gravearbeid og utslipp oppstrøms Traughølen kunne dekke til grusen og redusere oksygeninnholdet i gytegrusen.

Leiv Rosseland kontrollerer rognoverleving etter nedslamming fra oppstrøms gravearbeid, og måling av oksygen i gytegrusen ved bruk av kjemisk felling, den såkalte Winkler-metoden. Foto B.O. Rosseland, 1976.

Trauhølen.

Dette er en god fiskeplass i elva utenfor Nedre Hamang. Etter at husene er revet er det bedre plass. Hølen er lang-

strakt og har fått navnet sitt etter formen, som kan minne om et traue.

Vaskjeplassen ved Trauhølen

Til ut på 1950-tallet var området ved/nedenfor Trauhølen en mye brukt klesvaskeplass.

Teinested ved Trauhølen

I nedkant av hølen ses i dag tydelig et teinested. Se bildet under.

På flyfoto ses tydelig et eller flere teinesteder ved Trauhølen.

De tilhørte antagelig en av gårdene ved Emma Hjort. Kanskje var også dette et teinested som tilhørte Tokerud.

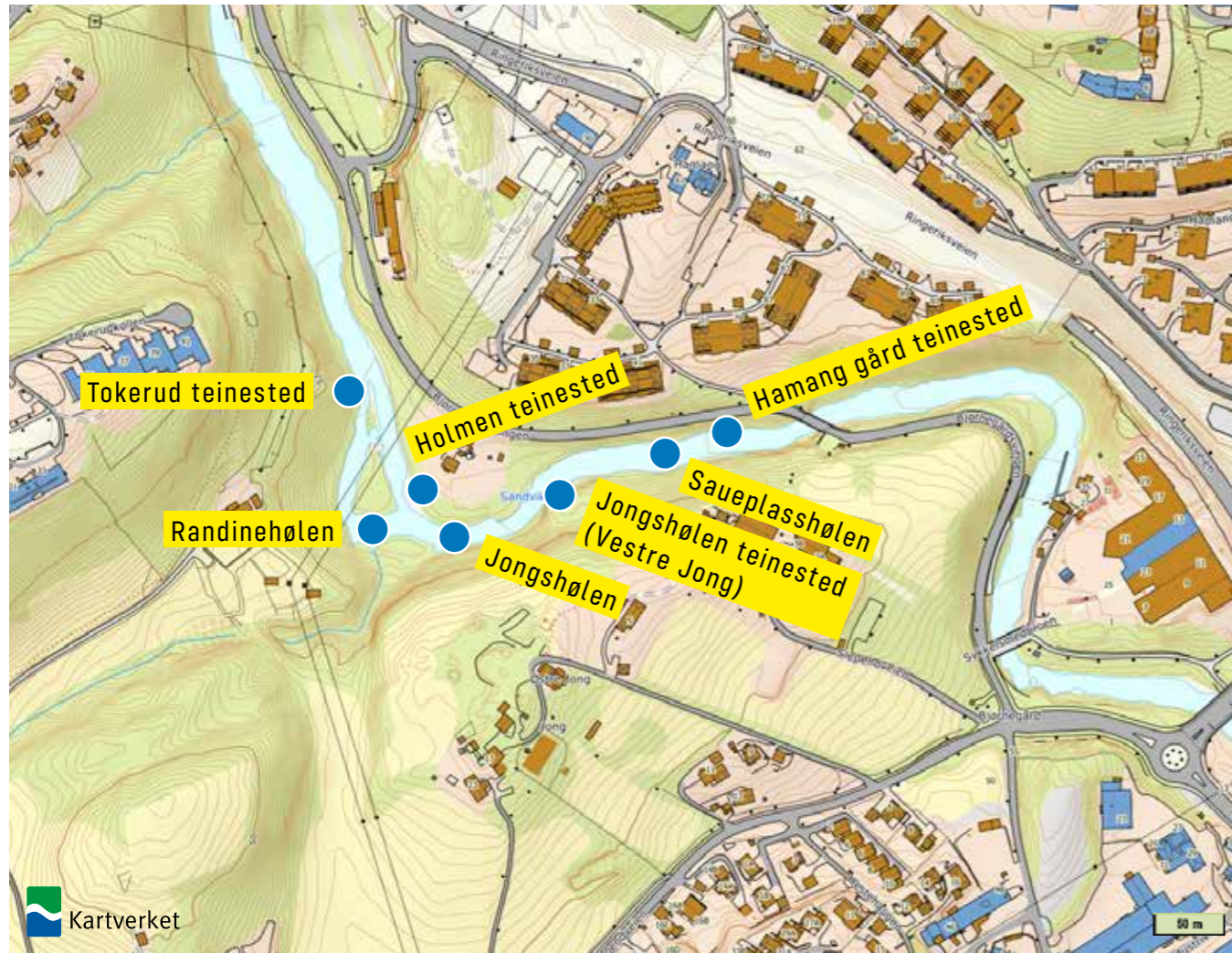
Tokerud teinested?

På flyfoto på norgeskart.no ses tydelig et teinested her. Er dette Tokerud teinested?

Traustryket – Trauhølstryket – Gråhamangstryket

Rett ut for Nede Hamang, på elvas østside, hadde hjulmaker Lars Evensen sin virksomhet. Han drev verkstedet sitt med mekanisk kraft (remdrift) fra et stort vannhjul. Det er ingen spor av dette i dag.

Hamang

Tokerud teinested - Tokerudhølen

Tokerud teinested lå til høyre litt nedstrøms i bildet.

Her ses en «celleterskel», en steinsatt terskel tvers over elva. Den ble etablert som sikring av strømledning til Bærum kommune (bygd rundt 1990-tallet).

Tokerud teinested.

På de store steinene langs elvebredden til høyre i bildet, skal det finnes synlige spor etter teinestedet. Det skal være

synlige bolter til å feste konstruksjoner som holdt teina.

Holmen - Holmen teinested

Ifølge dagens eier av eiendommen «Holmen», Kjell Skovholt, ble Hamang gård delt i alle fall i 4 bruksnummer. Bruksnummer 3 var Holmen. Holmen benevnes ofte også Nedre Hamang. Holmen ble skilt ut fra Hamang gård i 1862. Den eldste delen av bebyggelsen på Holmen er antagelig fra 1700-tallet.

Sporene av teinestedet er nå borte. Utallige flommer, og graving etter store steiner for å bygge mur til beskyttelse av kloakkutslippet på vestsiden av Randinehølen, er årsaken til dette.

Randinehølen

Navnet Randinehølen kommer etter Randine, som bodde i Nedre Hamang (Gråhamang). Tokerud er grunneier på motsatt side (vestsiden av elva). Teinestedet til Tokerud lå her. Tidligere fisket man med båt i Randinehølen. Det har skjedd en tilsanding i Randinehølen over mange år. Flommen i 1965 fylte igjen Randinehølen med løsmasser. I tillegg ble Randinehølen delvis sandet igjen etter oppbygging av steinmuren på vestsiden, ved etablering av kloakkutslipp fra Emma Hjorth. Nå er utslippet opphørt. Den opprinnelige hølen ble ødelagt da kommunen anla kloakkledning på vestsiden.

Brødrene Einar og Harald Hamang fisket med garn i Randinehølen, hvor de hadde båt.

Den opprinnelige Randinehølen var adskillig større enn den er i dag. Der personen på bildet står, samt sandbankene til høyre og venstre for ham, var del av den tidlige Randinehølen.

Jong - høl og teinested (Hvoslevfisket)

Jongshølen og teinestedet til Jong ligger utenfor Jong-gårdene.

Saueplasshølen

Ca. 75 meter vest-sydvest for hølen er det en liten plass/slette der det tidligere gikk sauer. Denne gikk under navnet

«Saueplassen». Hølen fikk sitt navn etter denne.

Hamang gård teinested

Hamang gård teinested ligger rett ovenfor Hamang bru, på østsiden av elva. I 1674 og 1684 fikk Hamang tinglyst rett til laksefiske i Sandvikselva. Ifølge Kjell Skovholt ble Hamang gårds teinested brukt siste gang i 1973 av Harald Hamang og bekjente. Det ble da tatt flere laks, og ble kalt

«Hamang-fisket». Tore Berger brukte teina mye, og syntes det var moro. Teinene var tunge. Man fikk mest sjørret på 1-4 kg. Fisken ble røkt hos Fiske-Larsen på Løkketangen. Sykkelsmeden likte ikke at man brukte teinestedet.

Hamang gård teinested. Sett motstrøms fra brua over Sandvikselva i Bjørnegårdsvingen ved Hamang.

Den langsgående steinsettingen ble plassert der for å lage en vannkanal/vannrenne. I enden av denne vannkanalen ble

det satt en teine som laks og sjørret ble fanget i. Bildet er tatt fra brua over Sandvikselva rett sør for Hamang.

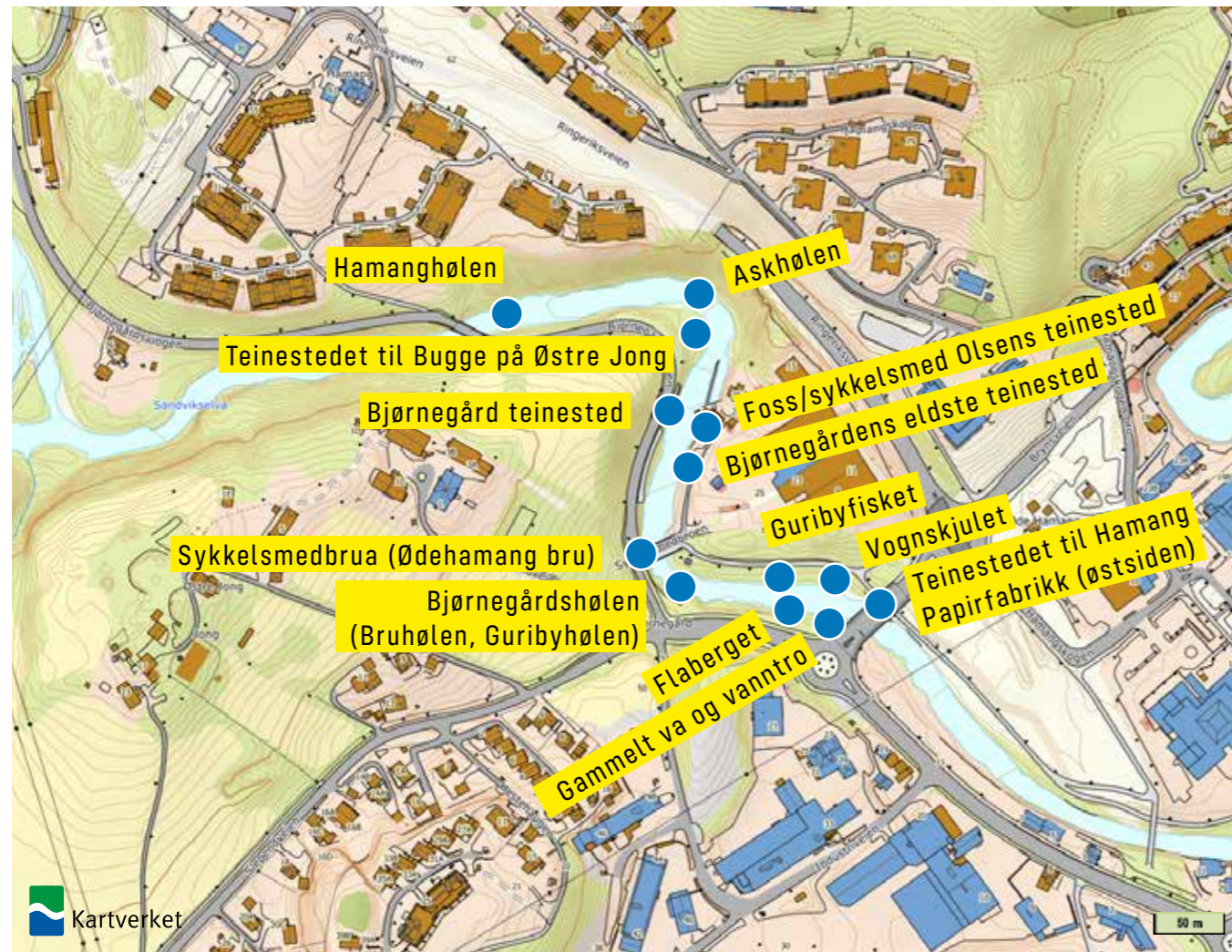

Hamang gård teinested, sett medstrøms.

Her oppe, øverst i den langsgående steinsettingen, smalner vannkanalen (vannrenna) inn. Her ble det satt en teine for å fange laks og sjørret. På bildet ses (nederst i venstre hjør-

ne) betongfundamenter som er rester etter en konstruksjon som teinene var festet i.

Bjørnegårdsvingen

Hamanghølen

Hamanghølen lå rett nedstrøms Hamang bru, og var en viktig fiskeplass, som matauk til Hamang gård.

Askehølen

Askehølen er midt på bildet, på motstående side av elva, der det ses en syk ask (den sorte stammen).

Det sto også noen store asketrær like ved Askehølen.

Teinestedet til Bugge på Østre Jong

Teinestedet lå i svingen ovenfor Foss, på vestsiden av elva.

Harald Kolstad ved Bugges teinested. Teina stod rett til høyre (på bildet) for Harald, i vannrenna som er lagd for formålet.

I dag kan man se rester etter festeanordninger for teina som sto her.

Bjørnegård teinested

Teinestedet lå vis-a-vis Foss teinested (ved Sykkelsmia), på vestsiden av elva.

I dag kan man også her se rester etter festeanordninger for teina som stod her.

Bjørnegårdsfossen

Vannet fra inntaksdammen (til venstre) føres inn i modningskamrene til stamfisken ved Sykkelsmia.

Noe av fisken som fanges i Sandvikselva brukes til re-produksjon. Etter at stamfisken er fanget føres den over i «modningskammerne» ved Sykkelsmia der de oppholder seg til de er kjønnsmodne. Etter at fisken har gått i modningskammerne i alt fra 1-15 dager, strykes de ved stamfiskkummene ved sykkelverkstedet for å få ut rogn og mel-

ke, som så blandes og fraktes til klekkeriet på Hamang. Bjørnegårdsfossen ses til høyre i bildet. Vann fra denne ble tidligere ført inn til turbinen til sykkelsmed Olsen som holdt til i «Sykkelsmia», som skimtes oppe til høyre i bildet.

Foss (sykkelsmed Olsens) teinested

Sykelverkstedet til Albert Olsen. Teina ble satt rett oppstrøms den lille trebrua som ses litt til venstre for midten av bildet.

I sykkelverkstedet til Albert Olsen ble det lagd mye forskjellig. Her ble det blant annet produsert sluk til å fiske laks og sjørørret. Og ifølge forståelsegpåere finnes det ingen sluk bedre enn denne – garantert fisk!

Interiør fra det gamle sykkelverkstedet til Albert Olsen. Her henger det gamle verktøyet på plass den dag i dag – som det gjorde da det ble brukt for mange, mange år siden.

På høsten er det full aktivitet hos sykkelmeden i Bjørnegårdsvingen. Her «strykes» stamfisk som er fanget i Øverlandselva og Sandvikselva for rogn og melke før det tas med til klekkeriet på Hamang. Klekkeriet ble etablert i 1857, og er i dag Norges eldste nåværende. Her klekkes fisken og settes etter hvert ut i våre vassdrag. Slik sikres Oslofjorden gode forekomster av laks og sjørørret.

Bildet under kapittelet «Innledning» på side 4 viser hvordan teina var festet. Dette er det eneste gjenværende, intakte teinestedet vi har langs elva.

Teinestedet ligger på elvas østside, ved Albert Olsens smie, lås og sykkelverksted som var en familiebedrift i tre generasjoner. Smia ble nedlagt før 2. verdenskrig, mens verkstedet var i drift til 1996. Verkstedet er bevart med alt det gamle utstyret fra 1890-årene intakt. Albert Olsen (1872–1939) var en ivrig fisker og engasjert i arbeidet med fiskekultivering i Sandvikselva. Eiendommen eies i dag av Bærum kommune, som sørger for at teinestedet vedlikeholdes.

Også fra flyfoto ser man i dag tydelige spor etter teinestedene (vannrenner).

Sykkelsmedbrua – Bjørnegårdshølen

Umiddelbart nedstrøms Sykkelsmedbrua (Ødehamng bru) ligger Bjørnegårdshølen.

Berget som går ut i elva til venstre i bildet var et «vaskeberg». Her vasket konene klær i tidligere tider. Bjørnegårdshølen ble senere kalt Guribyhølen, etter trelasthandler Guri- by som bodde her omkring 1915. Huset kalles i dag (1964) Guriby.

Flaberget

Navnet er gitt ved at man står på det flate berget og fisker – en gemen fiskeplass.

Gammelt va (vadested) og vanntro

Gammelt vadested og vanntro (hvor de vannet hestene), navnet er ukjent. Elva endret leie på Hamang siden ved vanntroa ved en flom i 1779. Da ble en militær ekserserplass som lå der ødelagt. På Hamang siden har fordypningen etter

det gamle elveleiet vært synlig helt til veiarbeidene i 1981. Like ved har det vært «humlehager», et sted der man dyrket humle (planter) for ølproduksjon. Disse tilhøre i eldre tider til Bjørnegård.

Guribyfiskeriet

Guribyfiskeriet lå i svingen på østsiden rett oppstrøms vanntroa. Navnet kommer etter trelasthandler Guriby.

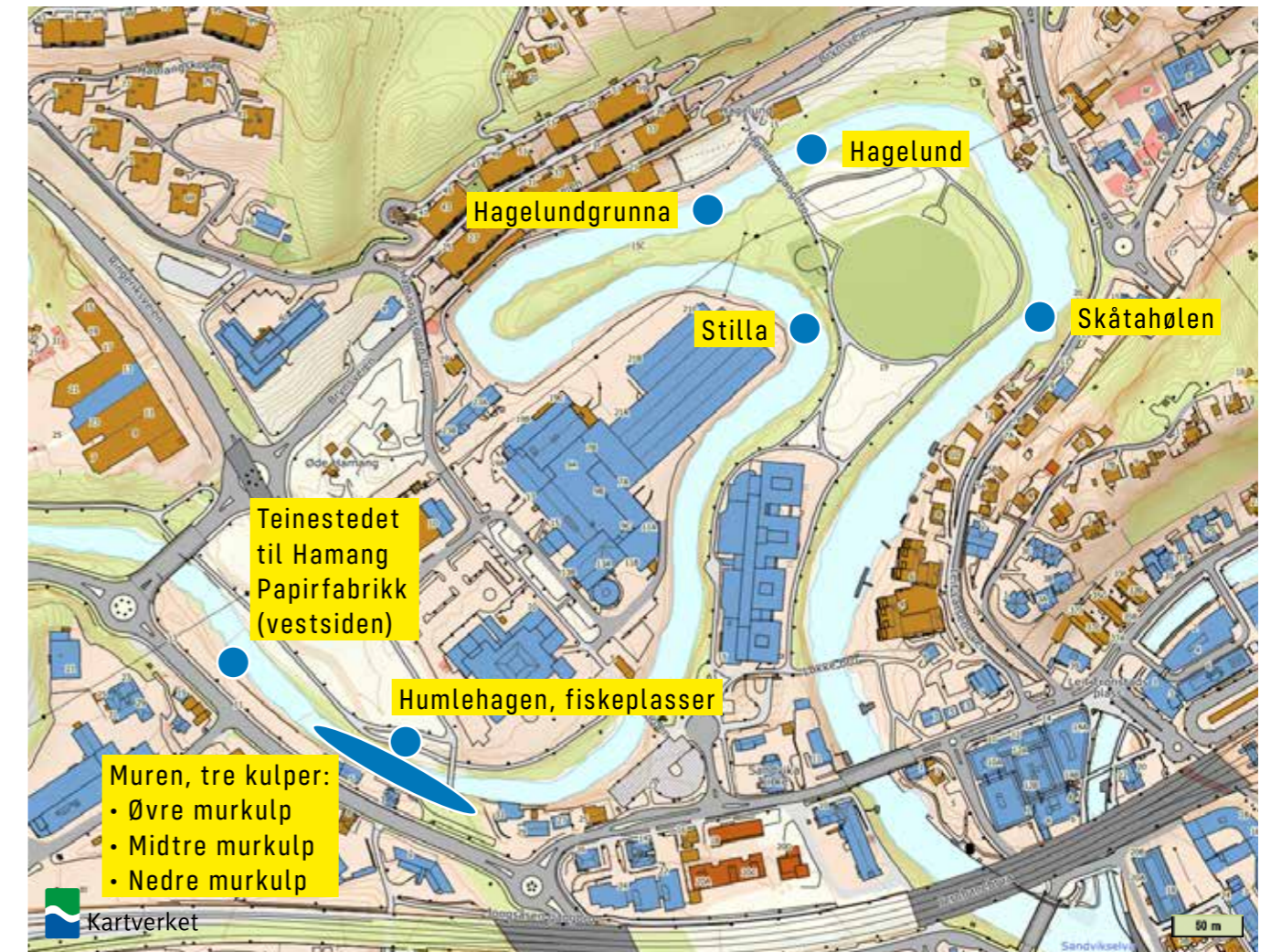
Vognskjulet

Vognskjulet var en god fiskeplass.

Hamang papirfabrikk teinested (på østsiden av elva)

Den gamle, originale heiseinnretningen for teina står under Hamangbrua i dag. Her kunne man heise teina på plass i vannet eller heise teina på land når det var fisk i den, eller når den ikke skulle brukes. Foto Bo Wingård.

Teinestedet for Hamang papirfabrikk (østsiden) ligger under Hamangbrua. I sin tid tilhørte det Hamang gård. Statens vei-vesen har nå restaurert den gamle heisinnretningen, og satt den opp på plassen den sto på før den gamle broen ble revet (se bildet over). Det var Hamang papirfabrikk som i sin tid satte opp innretningen.

Sandvika**Hamang papirfabrikk (på vestsiden av elva)**

Teinestedet ligger på sørvestsiden av elva, rett ved nordre hjørne på huset på Industriveien 11. Nedlagt teinested til tid-

ligere smed Harald Arnesen, Sandvika.

Muren

Muren var strekningen fra Harald Hansens fiskeri til Birkheim. Der lå fiskeplassene Øvre-, Midtre- og Nedre Murkulp på vestsiden av elva. Papirmester Rasmussen hadde hus ved Muren. Rett ovenfor Birkheim er det nederste

stryket i elva. Over det stryket var det tidligere et vadested. Nedenfor starter flo og fjære-sonen. Fisken sto og trykket i store stim der i påvente av flom i elva. Nedenfor ble det brukt mye garn.

Humlehagen

Humlehagen var en gammel fiskeplass rett ovenfor Muren. I selve humlehagen ble det dyrket humle (plante) til ølproduksjon.

Stilla

Navnet Stilla er gitt av stille vann som går her.

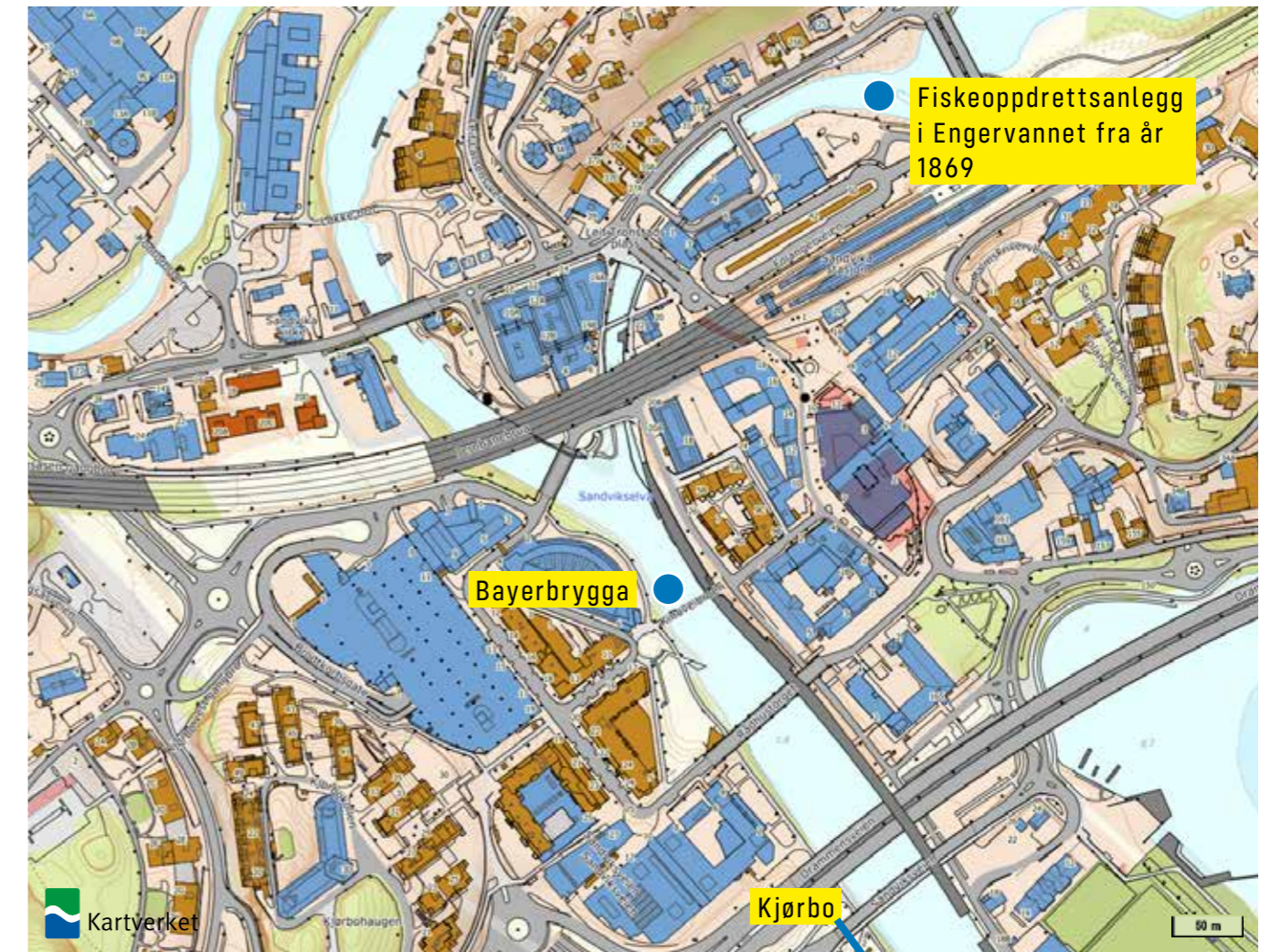
Hagelundgrunna – Hagelund

Fra gården Løkke ble det i 1763 solgt en tange (Hagelund) med fiskerett.

Slåtahølen

Skåtahølen ligger ca. 100 meter nedenfor Folkets hus. Om kveldene ble det fisket ørret med stang fra bryggene derfra og ned mot Sandvika. Fiskerne Olsen og Johnsen bodde ved Folkets hus.

Utløpet

Bayerbrygga

Fra Bayerbrygga rett nedenfor Victoria Linoleumsfabrikk, som lå på vestsiden av elva, var det en fiskeplass. Brambanis private brygge lå der gangbrua ved Agena går over

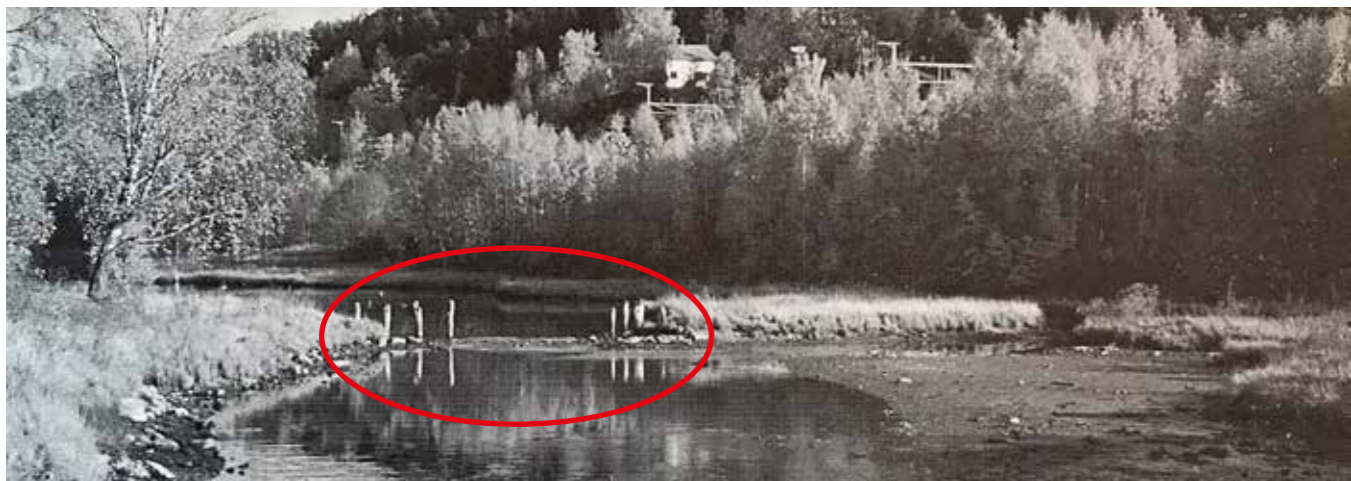
til storsentret. Dette var et yndet samlingssted for tørste sambygdinger. Navn som *Kortspillhagan* og *Bayerbrygga* sier sitt.

Kjørbo

Kjørbo hadde fiskerettigheter både i sjøen og i elva.

Lakseoppdrettsanlegg i Engervannet fra 1869

I Engervannoset finner vi ennå pæler etter et forsøk på å drive laks- og sjøørretoppdrett i Engervannet. Oppdrettsanlegget, en såkalt «saltvandspark», ble oppført i 1869. Dette var, sammen med et anlegg i Hunnbotn i Borge i Østfold, Norges første oppdrettsanlegg for laks og sjøørret i «saltvann». Øverste bildet på neste side er tatt av M. Berg (antagelig på 1950-tallet), de to nederste bildene er tatt ca. år 2018 (samme sted).

Initiert av forhenværende fiskeriinspektør, Joakim Harstad, arbeidet noen foregangsmenn og med Per Chr. Asbjørnsen som impulsiv medspiller med planer om oppdrett av fisk. Noen få vann var uttenkt til slikt bruk, og Engervannet var ett av dem. Eierne av Blommenholm, Løkeberg og Løkke kom sammen, og i Grunnboken får man det bekreftet: Den 10. februar 1869 sluttet disse gårdeiere en interessentskontrakt om å opprette en fiskepark i Engervannet.

I boka «Det Norske lakse- og innlandsfiskets historie» (Magnus Berg, 1986) kan vi lese følgende: «For å skaffe yngel ble det bygd et klekkeri ved Sandvika. Yngelen skulle slippes i Øverlandselva, og etter å ha stått et par år i elva skulle den gå ned i «parken», og vokse seg stor til glede og inntekt for eierne.»

Ideen var god – det ble bevist andre steder mange år senere. Sandviksbøndene var langt forut for sin tid, men eksperimentet ble oppgitt etter få år.

- Tusen takk til våre sponsorer -

Franzefoss

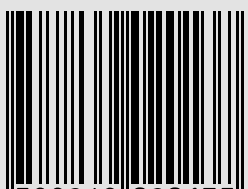

Julekort med maleri fra 1888

Maleriet på julekortet er et verk av Gerhard Munthe i 1888.

Bildet må ha vært malt fra der Kalkmølla kulturstasjon er i dag. Oppstrøms ser vi den gamle brua som vi kun kan se bru-fundamentene igjen av i dag, som vist på bildet på side 30. Til høyre i bildet ser vi tydelig et teinested. Det er uklart hvilket teinested dette var.

ISBN 978-82-690201-3-7

9 788269 020137